SLOVENSKÁ ŠTATISTICKÁ A DEMOGRAFICKÁ SPOLOČNOSŤ
Miletičova 3, 824 67 BRATISLAVA 26
http://www.ssds.sk

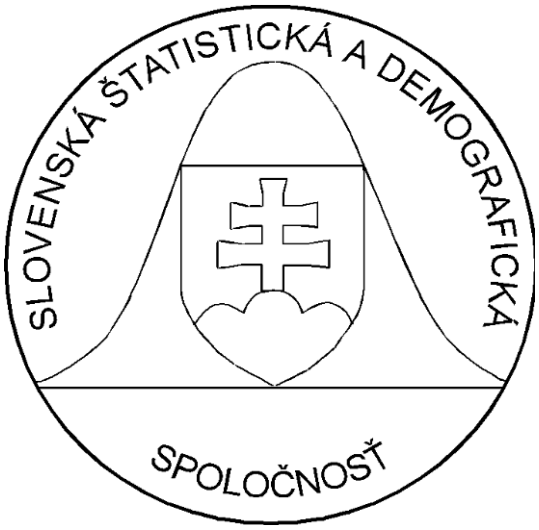

KONFERENCIA

POHĽADY NA EKONOMIKU SLOVENSKA 2002

pod záštitou
podpredsedu vlády Slovenskej republiky
Ivana Mikloša

ZBORNÍK PRÍSPEVKOV

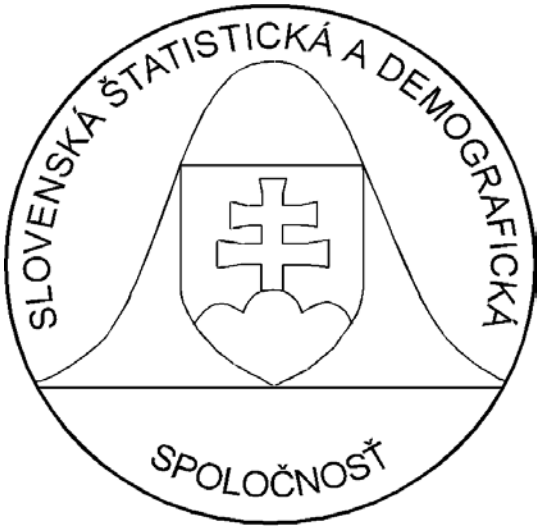

BRATISLAVA
11. 4. 2002

SLOVENSKÁ ŠTATISTICKÁ A DEMOGRAFICKÁ SPOLOČNOSŤ
Miletičova 3, 824 67 BRATISLAVA 26
http://www.ssds.sk

POHĽADY NA EKONOMIKU SLOVENSKA 2002

ZBORNÍK PRÍSPEVKOV

BRATISLAVA
11. 4. 2002

Slovenská štatistická a demografická spoločnosť ďakuje za pomoc pri organizačnom zabezpečení konferencie:

Štatistický úrad Slovenskej republiky
SAS Institute
STATIS s. r. o.

ISBN 80 - 88946 - 17 - 4
© SLOVENSKÁ ŠTATISTICKÁ A DEMOGRAFICKÁ SPOLOČNOSŤ

Konferencia
POHĽADY NA EKONOMIKU SLOVENSKA 2002
Zborník príspevkov

Programový a organizačný výbor:
Doc. Ing. Jozef Chajdiak, CSc. – predseda
RNDr. Ján Luha, CSc. – tajomník
RNDr. Peter Mach
Ing. Michal Olexa, CSc.
RNDr. Viliam Páleník, PhD.

Vydala SŠDS

Zostavili: Doc. Ing. Jozef Chajdiak, CSc.
RNDr. Ján Luha, CSc.
Recenzovali: Doc. Ing. Jozef Chajdiak, CSc.
RNDr. Peter Mach
RNDr. Ján Luha, CSc.

Odovzdané do tlače: apríl 2002
Vyšlo: apríl 2002
Náklad: 200

ISBN 80-88946-17-4

Peter Mach
Predseda ŠÚ SR, predseda SŠDS

Slovenská štatistická a demografická spoločnosť je vedecká spoločnosť pri SAV, ktorá združuje vedeckých a odborných pracovníkov v oblasti štatistiky, demografie a iných príbuzných disciplín. Poslaním spoločnosti je okrem iného poriadať konferencie, semináre a iné akcie, ktorých cieľom je rozvíjať štatistickú a demografickú vedu na prospech SR.

Medzi každoročne poriadané akcie pribudla v roku 2001 konferencia Pohľady na ekonomiku Slovenska, ktorá sa konala pod záštitou podpredsedu vlády SR Ivana Mikloša 22. februára 2001 v Bratislave. Cieľom vlaňajšej konferencie bolo prezentovať výsledky aktuálnych prognóz vývoja HDP a nezamestnanosti a diskutovať o návrhoch opatrení na zabezpečenie rastu HDP a poklesu nezamestnanosti. Bol tiež prezentovaný komplex úloh súvisiacich s nahradením slovenskej koruny eurom a diskutovalo sa o postupnosti realizácie týchto úloh a ich časovej náročnosti.

Vlaňajšia konferencia pritiahla predstaviteľov najvýznamnejších slovenských pracovísk, ktoré vytvárajú prognózy a stala sa fórom pre podnetnú výmenu názorov. Výsledky konferencie prezentuje i vyše 80-stránkový zborník.

Po dobrých skúsenostiach i pozitívnom ohlase medzi účastníkmi sa Slovenská štatistická a demografická spoločnosť rozhodla organizovať túto konferenciu každoročne. Konferencia Pohľady na ekonomiku Slovenska 2002 si opäť kladie za cieľ prezentovať aktuálne prognózy vývoja HDP a opatrenia na zabezpečenie jeho rastu. Ďalším tohtoročným cieľom konferencie je prezentovať prognózy vývoja bežného účtu platobnej bilancie a diskutovať o opatreniach na zlepšenie jeho stavu. Aj tohto roku prevzal nad konferenciou záštitu podpredseda vlády SR Ivan Mikloš.

Som presvedčený, že i tohtoročná konferencia vytvorí vhodné fórum na prezentáciu prognóz najvýznamnejších slovenských pracovísk i na odbornú diskusiu, nadviaže tak na minuloročnú konferenciu a začne vytvárať tradíciu tohto odborného podujatia Slovenskej štatistickej a demografickej spoločnosti. Bol by som rád, keby obsah konferencie obohatil jej účastníkov i ostatných, ktorým sa dostane do rúk zborník jej materiálov.

Na záver by som sa chcel poďakovať všetkým, ktorí prispeli odborne i organizačne k príprave konferencie.

VÝVOJ HOSPODÁRSTVA SR DO MARCA 2002

Jozef Chajdiak

Na obr. 1 a 2 je znázornený vývoj objemu HDP v mld. Sk stálych cien roku 1995. Na obr. 1 je vývoj štvrťročných objemov, na obr. 2 je vývoj v tvare kĺzavých ročných objemov. Môžeme konštatovať trend rastu objemu HDP, pričom od 4. štvrťroka 1998 sa tempo rastu spomalilo. Vo vývoji HDP je zreteľná sezónna zložka s vyššími hodnotami v 2. a 3. štvrťroku a nižšími hodnotami v 1. a 4. štvrťroku.

Na obr. 3 je znázornený vývoj mesačných hodnôt medziročnej inflácie (na báze CPI k rovnakému obdobiu predchádzajúceho roka). Po vysokých hodnotách začiatkom obdobia sa inflácia znížila až na 5.2 % a v rokoch 1999 až 2001 opäť zvýšila svoju úroveň. Posledná hodnota (február 2002) však dosahuje najnižšiu hodnotu (4.3 %) za existenciu Slovenskej republiky.

Na obr. 4 je vývoj počtu evidovaných nezamestnaných. Pri sezónnom charaktere vývoja je zreteľný trend rastu a možno očakávať, že počet nezamestnaných bude naďalej kolísať v pásme 500 až 600 tisíc osôb.

Na obr. 5 a 6 sú zobrazené ukazovatele charakterizujúce vývoj zahraničného obchodu (tovarov). Na obr. 5 mesačné a kĺzavé ročné saldo zahraničného obchodu. Na obr. 6 je vývoj kĺzavého ročného objemu dovozu a vývozu. Vidíme neradostnú situáciu v našom zahraničnom obchode. Z kĺzavého ročného salda zahraničného salda zahraničného obchodu sa zdá, že v najbližšej budúcnosti dosiahneme druhé dno v zahraničnom obchode na úrovni schodku pod 110 mld. Sk.

Na obr. 7 a 8 sú zobrazené ukazovatele charakterizujúce vývoj bežného účtu platobnej bilancie. Na obr. 7 je mesačné a kĺzavé ročné saldo bežného účtu a na obr. 8 je vývoj kĺzavého ročného objemu inkás a platieb bežného účtu. Keďže rozhodujúcu zložku bežného účtu tvorí výsledok zahraničného obchodu tovarov, vývoj je veľmi podobný ako je pri zahraničnom obchode.

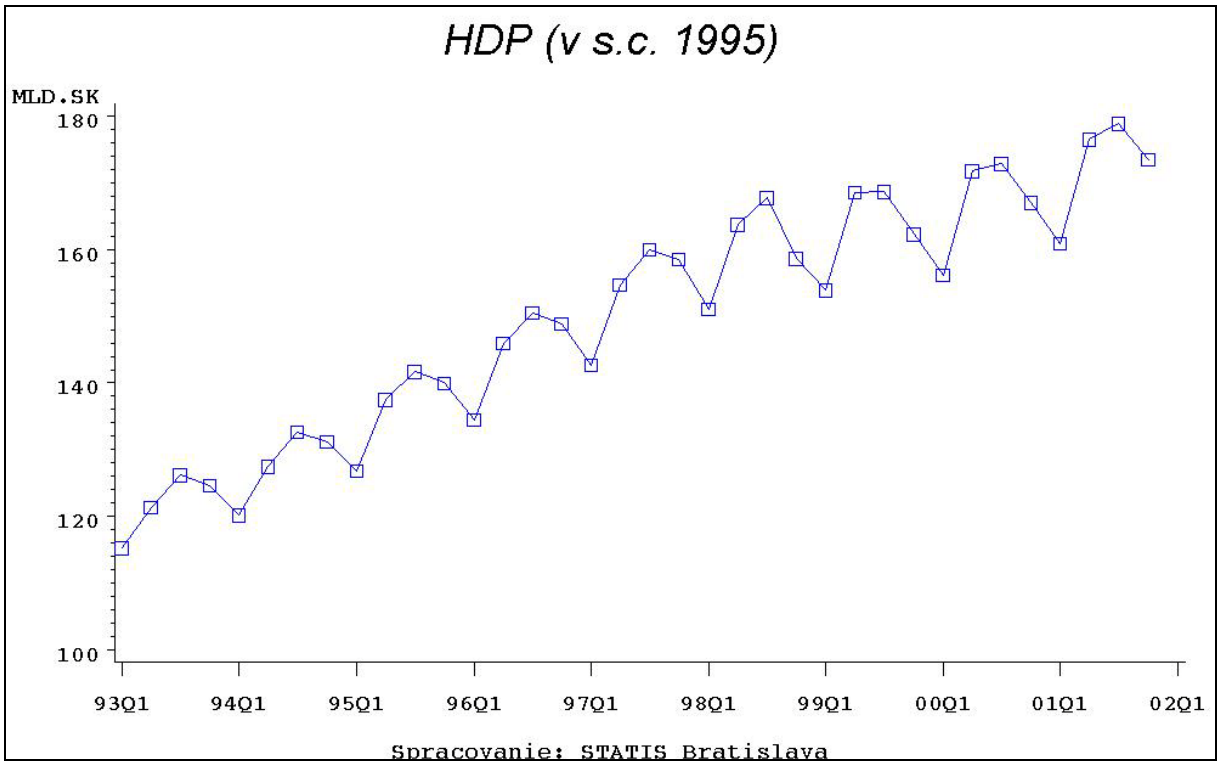
Na obr. 9 a 10 sú zobrazené ukazovatele charakterizujúce vývoj štátneho rozpočtu (do roku 1997) a mesačný a kĺzavý ročný fiskálny schodok štátneho rozpočtu. Na obr. 19 je znázornený vývoj kĺzavého ročného objemu fiskálnych príjmov a výdavkov štátneho rozpočtu. Môžeme konštatovať trvale viac či menej nepriaznivé hospodárenie v štátnom rozpočte s trendom zhoršovania.

Na obr. 11 a 12 je charakteristika mzdového vývoja po revolúcii. Vidíme, jasný a zreteľný nárast nominálnych miezd z úrovne 3 tisíc korún k úrovni 15 tisíc Sk. V prípade reálnych miezd, kde porovnávaným základom sú mzdy v jednotlivých štvrťrokoch roku 1989 (čiara 1 v grafe na obr. 12) vývoj už nie je tak priaznivý. V štvrtom štvrťroku 2001 sa pohybuje na úrovni 89 % mzdy zo 4. štvrťroku 1989.

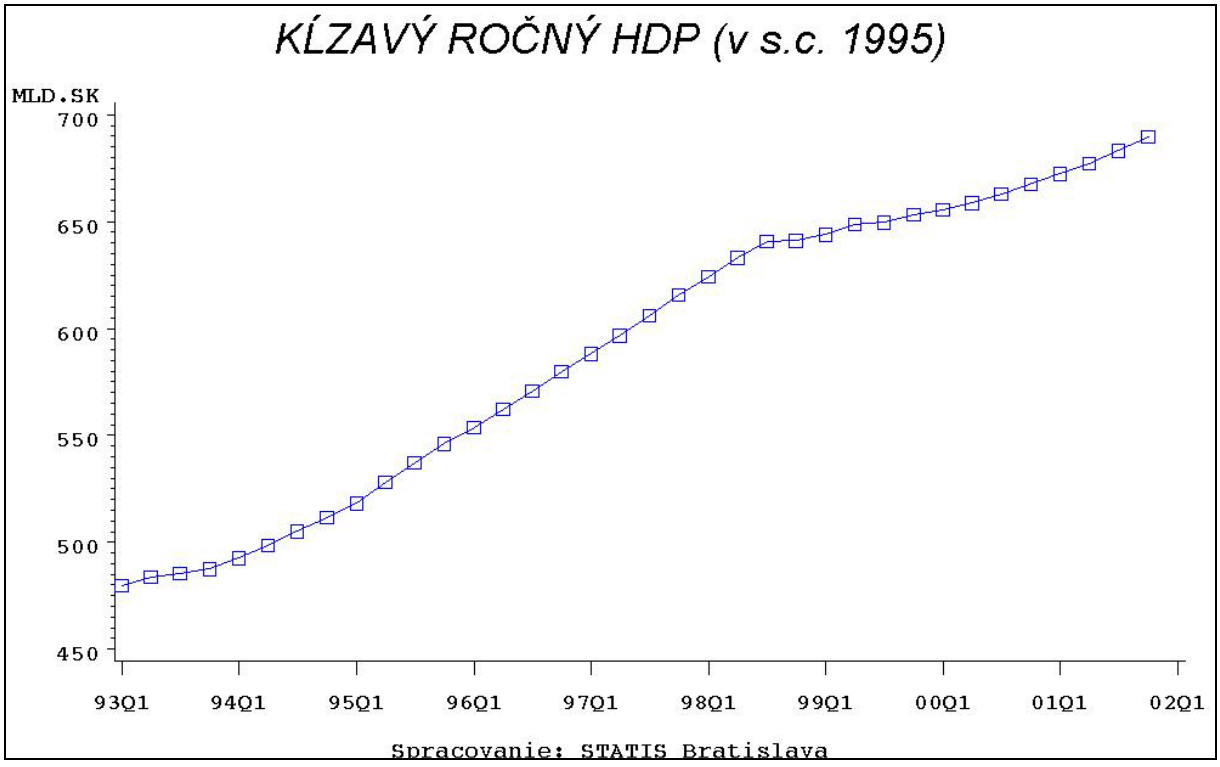
Na obr. 13 je znázornený vývoj kurzu EUR a USD a na obr. 14 vývoj kurzu CZK. Z oboch obrázkov môžeme konštatovať dlhodobo nepriaznivý trend vývoja.

Hospodárstvo Slovenskej republiky sa nachádza v zložitom stave. Vyžaduje od nás všetkých maximálne riešenie existujúcich problémov a minimalizáciu vytvárania nových problémov.

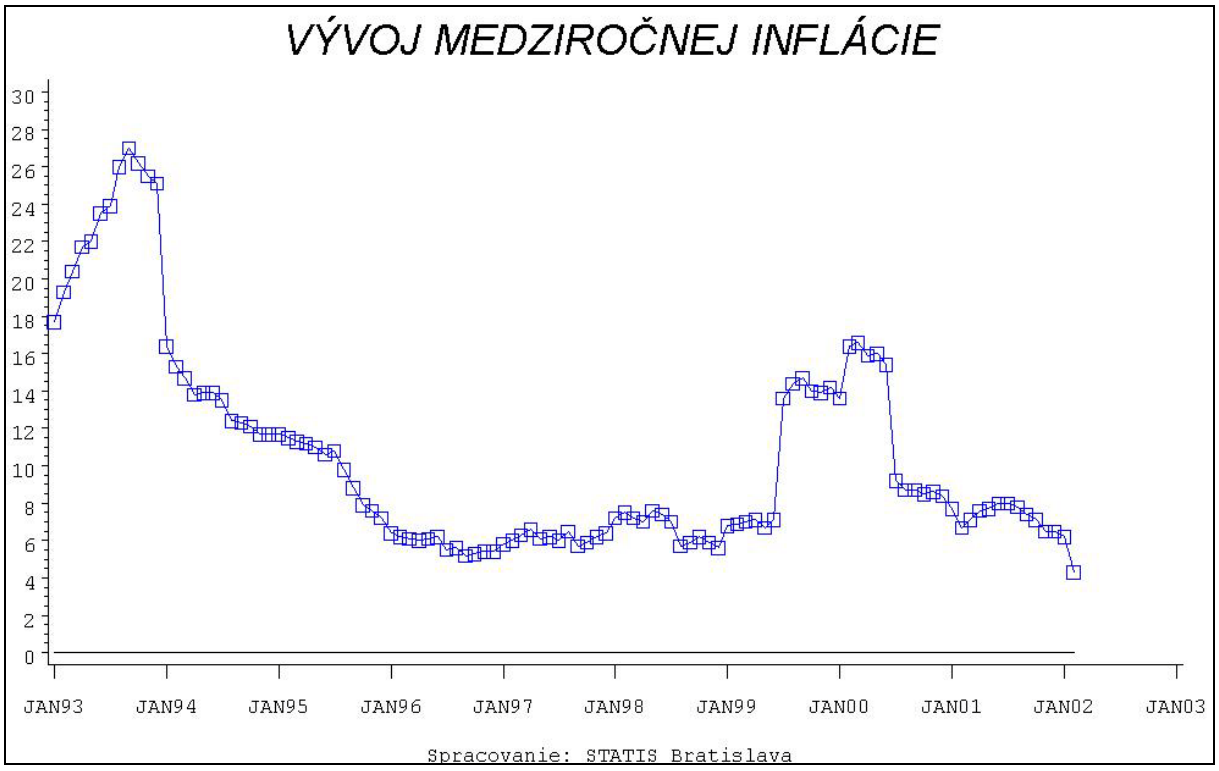
Adresa autorov:
Jozef Chajdiak – Katedra štatistiky FHI EU, Dolnozemská 1, 85325 Bratislava

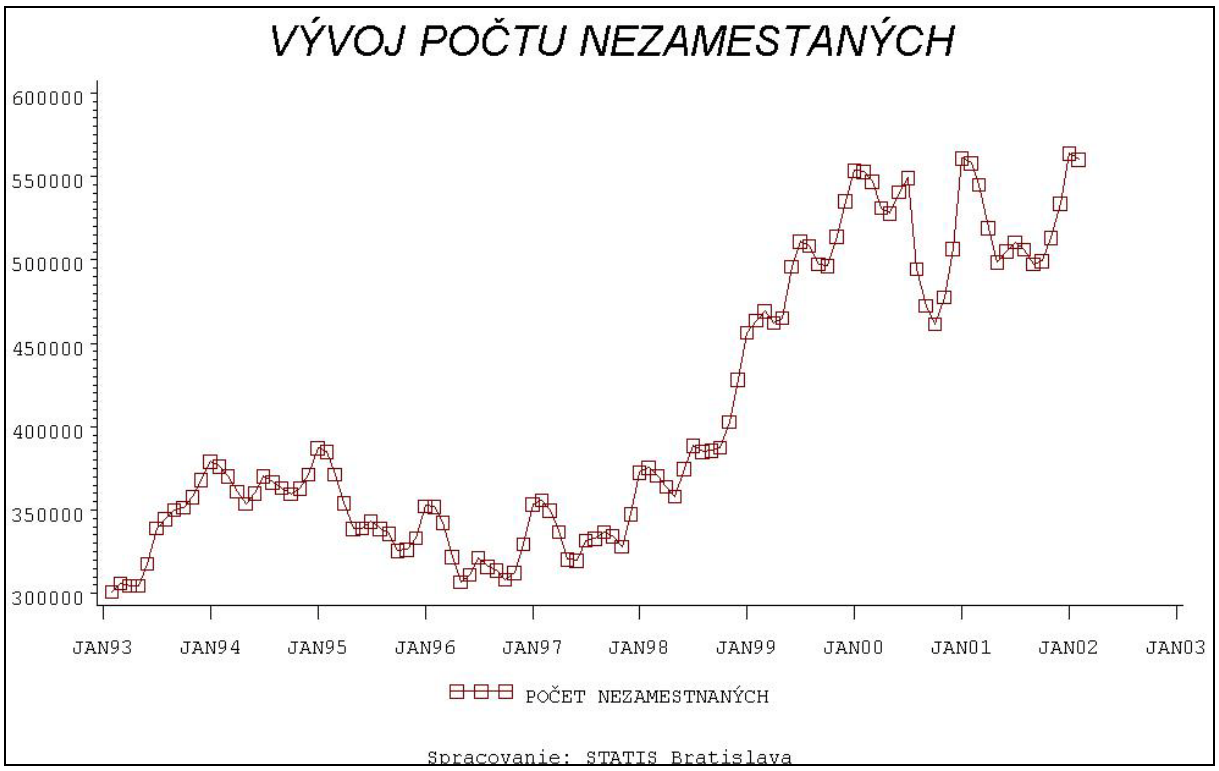

Obr. 1 Štvrťročný objem HDP v mld. Sk stálych cien 1995

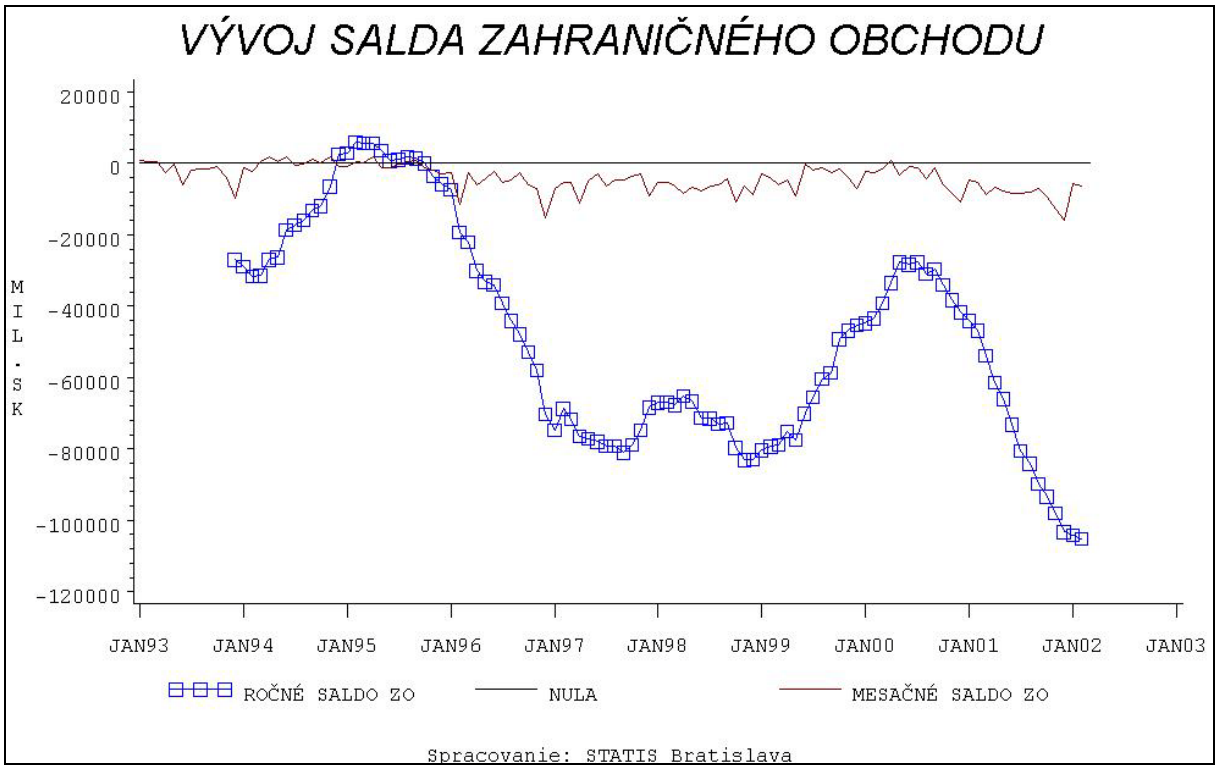

Obr. 2 Kĺzavý ročný objem HDP v mld. Sk stálych cien 1995

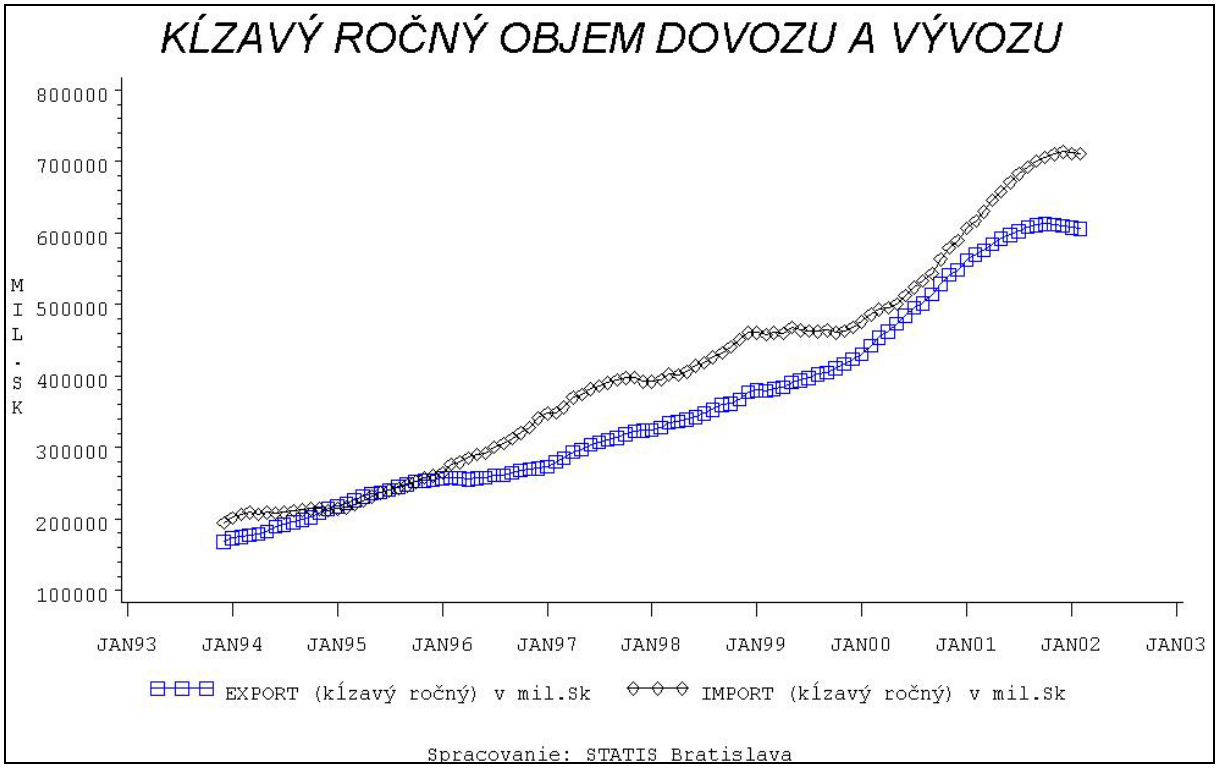

Obr. 3 Vývoj medziročnej inflácie

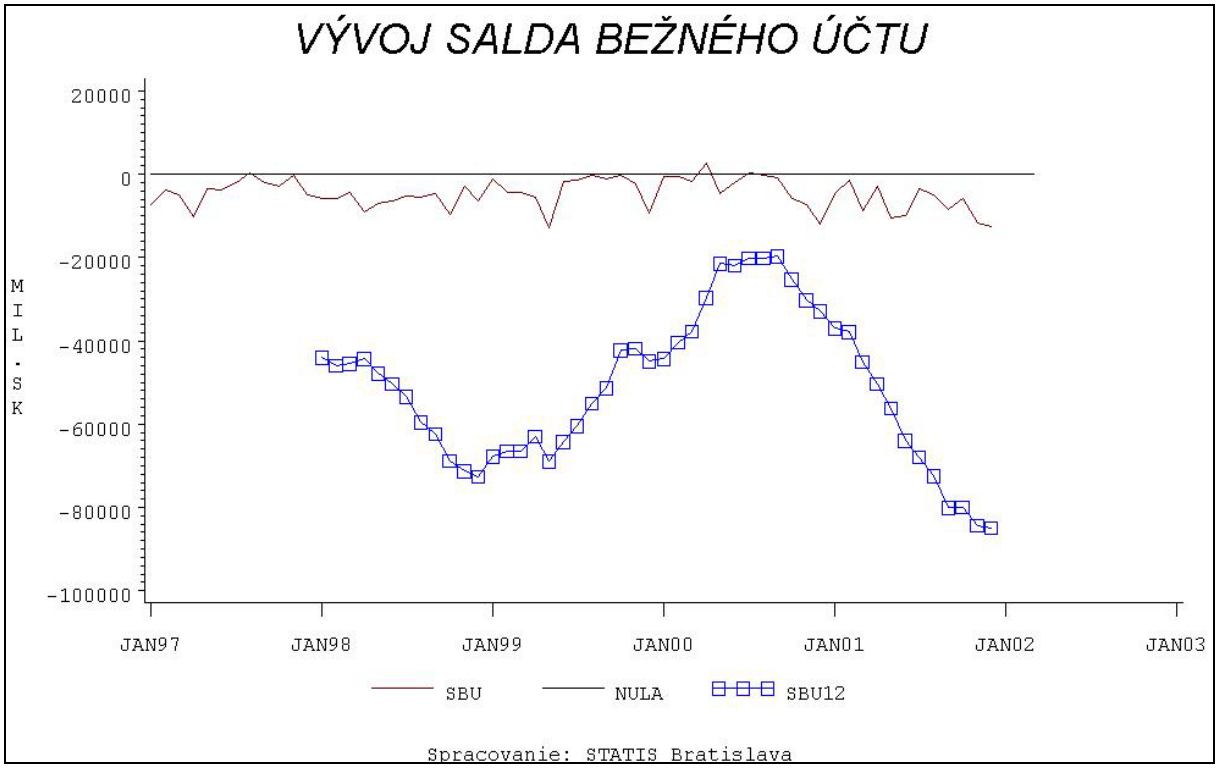

Obr. 4 Vývoj počtu evidovaných nezamestaných

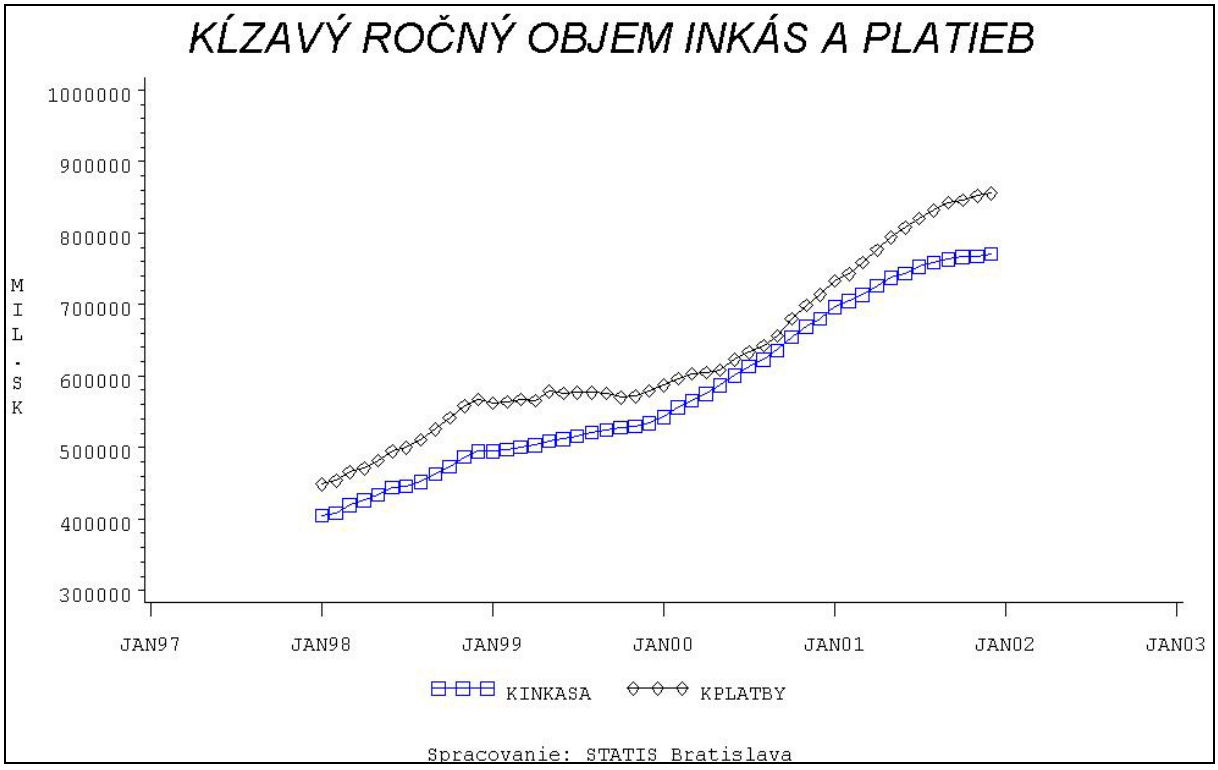

Obr. 5 Vývoj salda zahraničného obchodu

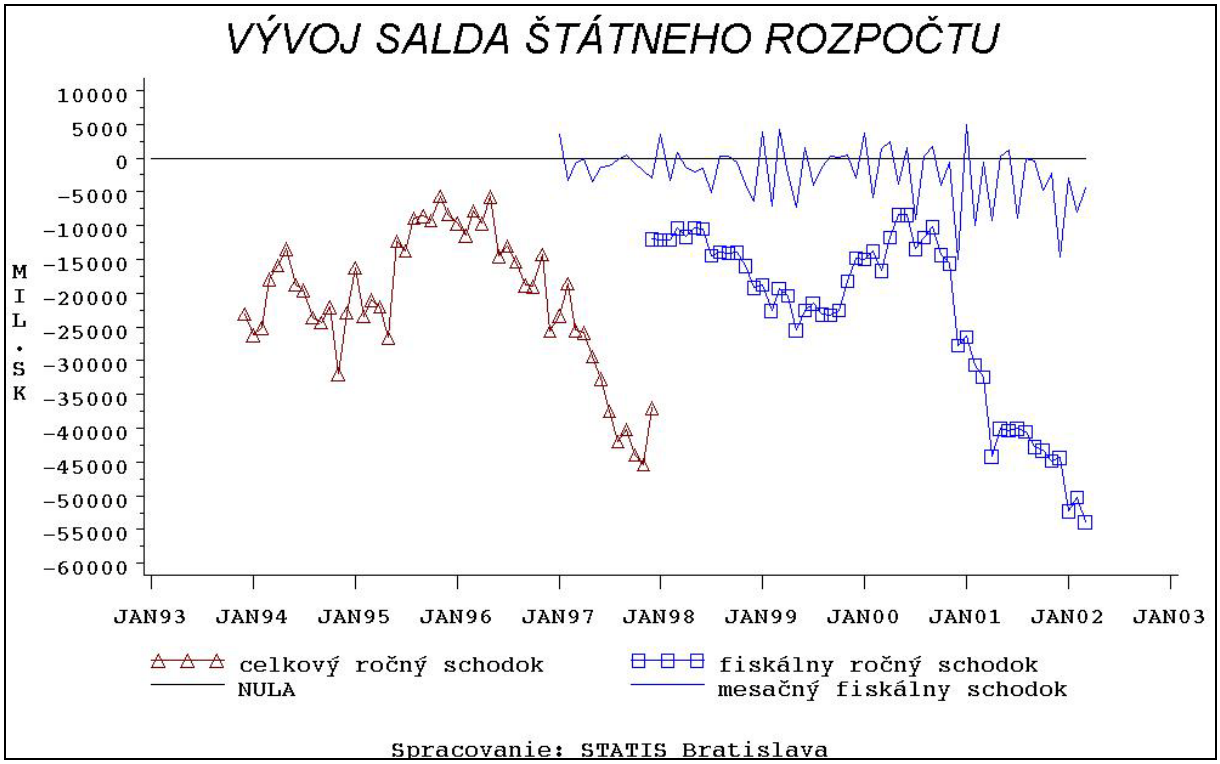

Obr. 6 Vývoj kĺzavého ročného objemu dovozu a vývozu

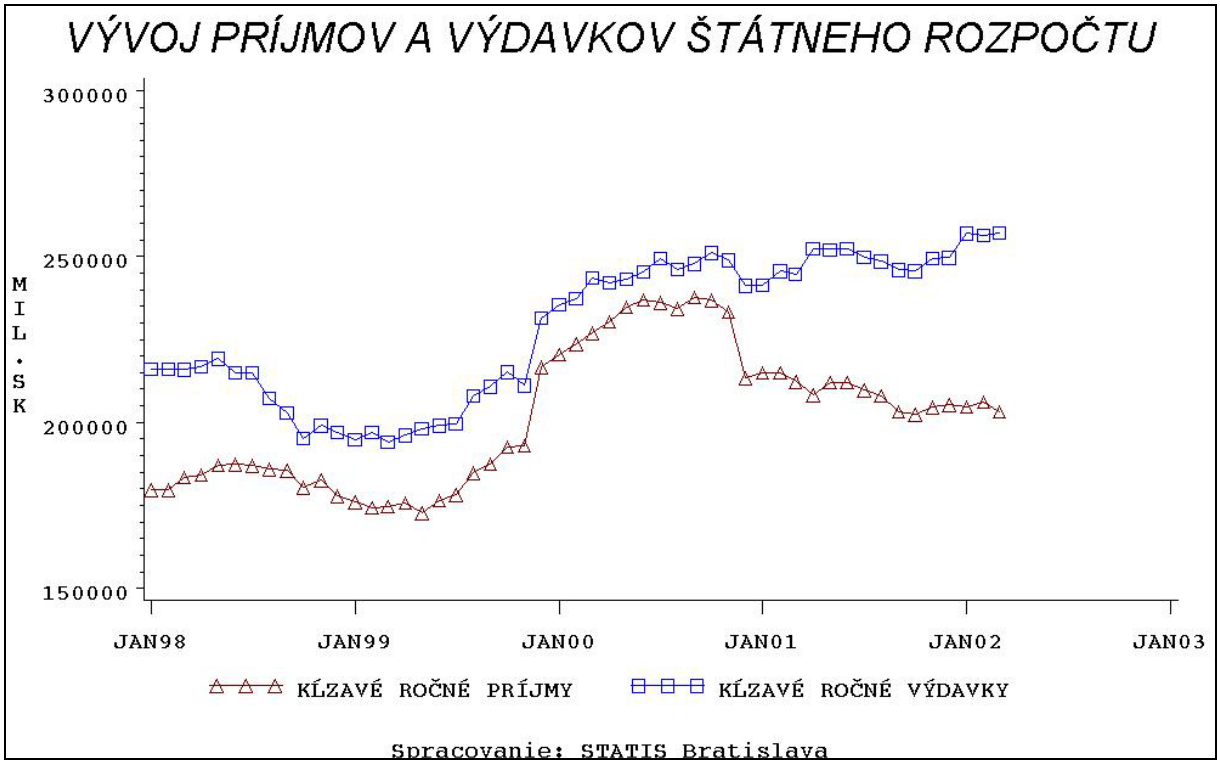

Obr. 7 Vývoj salda bežného účtu platobnej bilancie

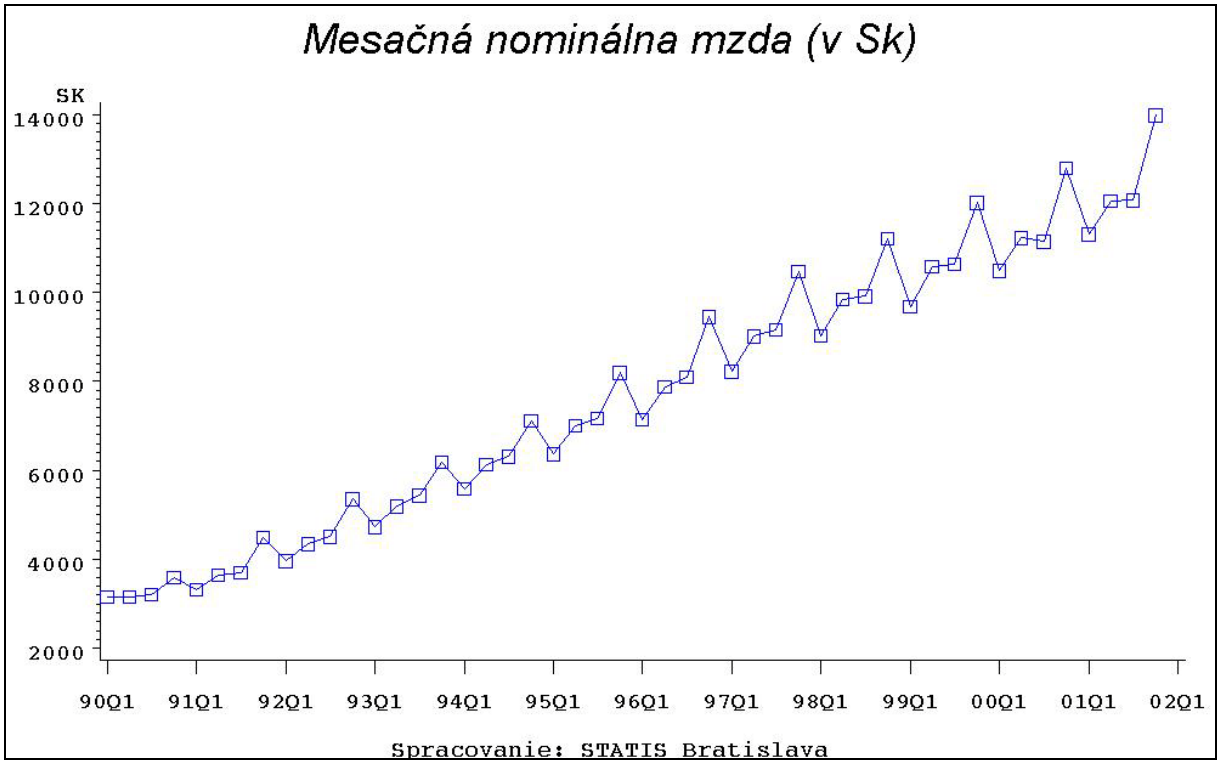

Obr. 8 Vývoj kĺzavého ročného objemu inkás a platieb bežného účtu

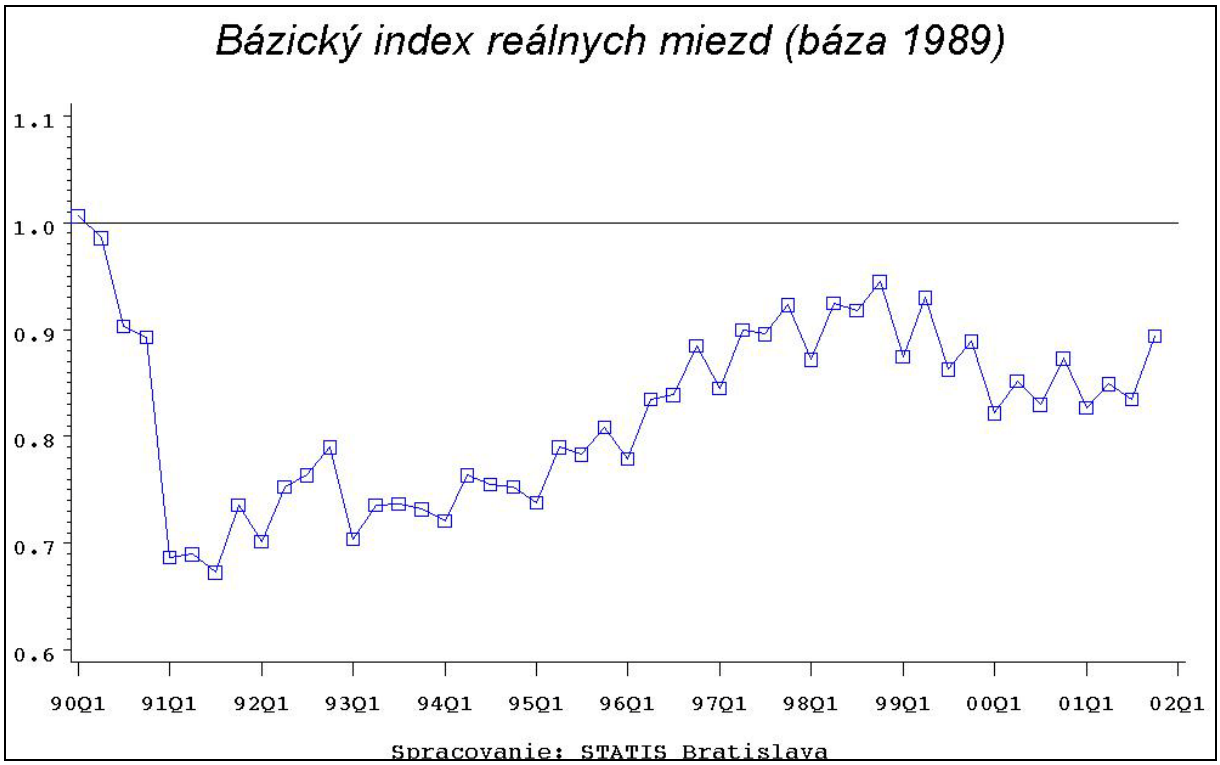

Obr. 9 Vývoj schodku štátneho rozpočtu

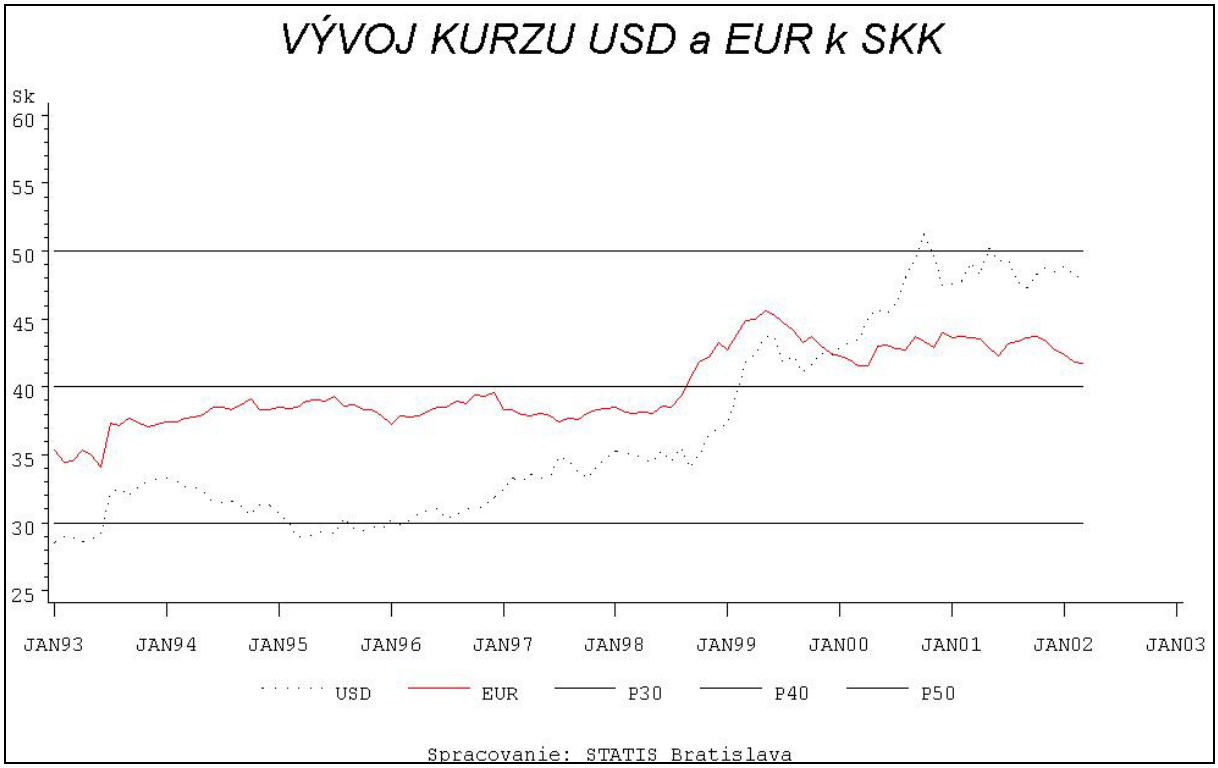

Obr. 10 Kĺzavé ročné príjmy a výdavky štátneho rozpočtu

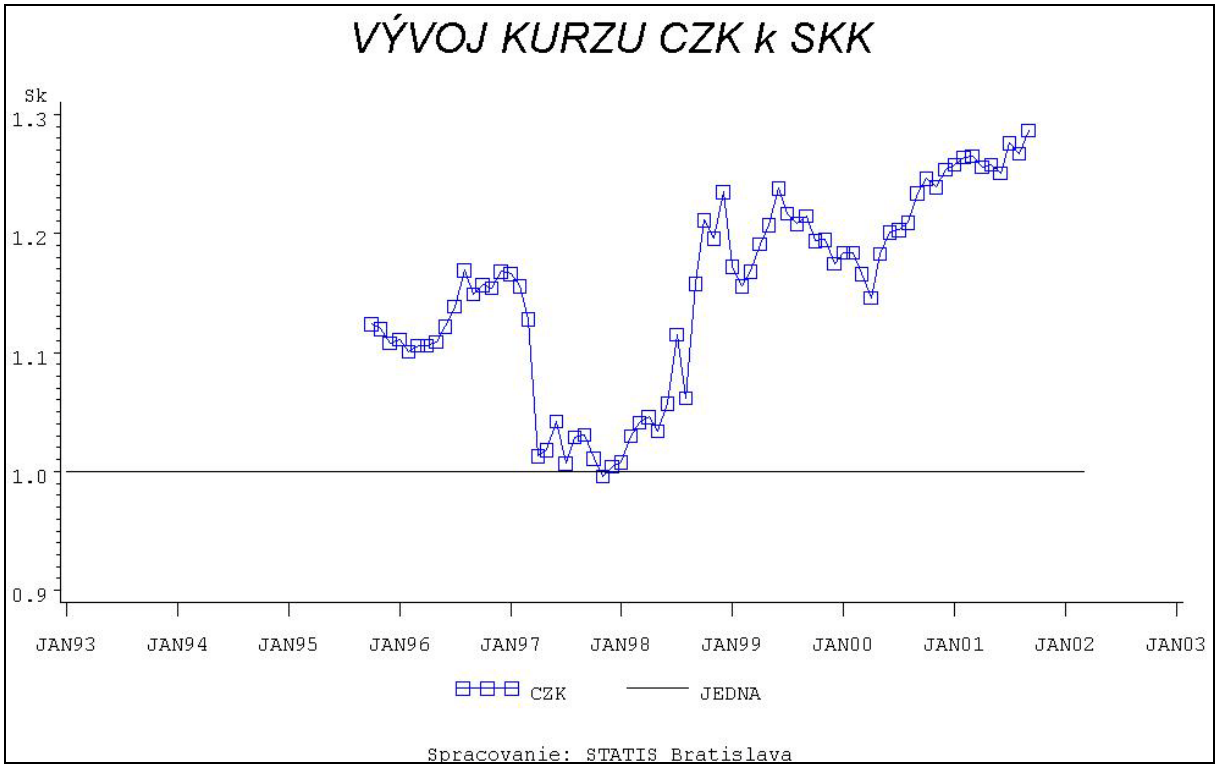

Obr. 11 Vývoj mesačnej nominálnej mzdy v národnom hospodárstve SR

Obr. 12 Bázický index vývoja reálnych miezd (1 - báza rok 1989)

Obr. 13 Vývoj kurzu EUR a USD

Obr. 14 Vývoj kurzu CZK (česká koruna)

Výhľad menového a makroekonomického vývoja do roku 2005

Peter Ševcovic Národná banka Slovenska

Strednodobý výhľad NBS na roky 2003 – 2005 vychádza zo zámerov vlády deklarovaných v Predvstupovom ekonomickom programe, ako aj z predpokladaného začlenenia sa slovenskej ekonomiky do hospodárskeho priestoru Európskej únie.

S očakávaným integračným procesom a pokračovaním štrukturálnych reforiem súvisí predpoklad relatívne dynamického ekonomického rastu založeného na zvyšovaní produktivity a konkurencieschopnosti ekonomiky. Tie by mali byť vo významnej miere stimulované pokračujúcim prílevom priamych zahraničných investícií, ktoré by v čoraz vyššej miere mali smerovať do súkromného sektora, pri súčasnom relatívnom oslabovaní významu privatizačného procesu. Súčasne by malo dochádzať k postupnej konsolidácii verejných financií ako nevyhnutného atribútu integračného procesu. Znižovanie deficitnosti verejných financií by malo spolu s rastom konkurencieschopnosti ekonomiky vytvoriť predpoklady pre rovnovážny hospodársky rast, priaznivý vývoj exportu a postupný dezinflačný proces. Celkovo by tak malo dôjsť k urýchleniu reálnej konvergencie slovenskej ekonomiky ku krajinám EÚ, ako aj pokračovaniu nominálnej konvergencie v zmysle Maastichtských kritérií.

Výhľad ekonomického a menového vývoja je teda založený na pokračovaní reformného a integračného procesu a predpoklade napĺňania záväzkov vlády vyplývajúcich z aquis communitaire.

Inflácia

Odhady inflácie v strednodobom horizonte do roku 2005 sú založené na predpoklade pokračovania úprav regulovaných cien, zbližovania legislatívy, predovšetkým v oblasti daní, so štandardami EÚ a zároveň postupného znižovania jadrovej inflácie. Administratívne zásahy budú teda aj naďalej determinujúcim faktorom vo vývoji spotrebiteľských cien. Výška a trend inflácie v rokoch 2003-2005 bude závisieť od rozsahu úprav regulovaných cien v jednotlivých rokoch.

Rýchlosť a rozsah administratívnych opatrení by mali byť do značnej miery ohraničené referenčným dátumom vstupu SR do EÚ, ktorým je 1. január 2004. Dopad nevyhnutných administratívnych úprav na spotrebiteľské ceny možno rozdeliť na dva základné okruhy - pokračujúci deregulačný proces a priblíženie systému nepriamych daní k štandardom EÚ. Nakoľko SR žiada v rámci negociačnej pozície v oblasti daní niekoľko prechodných období, predpokladáme, že vplyv administratívnych zásahov na vývoj inflácie by mohol pokračovať aj po tomto termíne.

V oblasti regulovaných cien bude potrebné pokračovať v procese deregulácií až na úroveň pokrývajúcu oprávnené náklady a primeraný zisk. Najvýraznejšie zásahy je možné očakávať pri cenách zemného plynu, (rovnako pre obyvateľstvo, ako aj výrobnú sféru), tepelnej energie, nájomného, úpravách regulovaných taríf v doprave, elektrickej energie, ale aj ďalších administratívne určovaných cien (zdravotníctvo, školstvo, atď.).

Nakoľko v súčasnosti nie je vypracovaná ucelená strednodobá koncepcia deregulácií (okrem úpravy cien zemného plynu), úvahy o možnom rozsahu deregulácií

vychádzajú len z dostupných čiastkových analýz v jednotlivých odvetviach. Mieru neistoty odhadu inflácie zvyšuje aj revízia spotrebného koša ŠÚ SR v roku 2001 (odhady inflácie vychádzajú zo štruktúry aktuálneho spotrebného koša). V súvislosti s rozhodnutím vlády o spomalení, resp. zastavení deregulácií v roku 2002 sa v prípade vstupu SR do EÚ v roku 2004 zvyšuje riziko výrazného jednorazového zvyšovania regulovaných cien v roku 2003.

V strednodobom horizonte by mal pokračovať proces približovania sadzieb spotrebných daní k minimálnym sadzbám platným v EÚ a preradenia niektorých tovarov a služieb zo zníženej sadzby DPH do základnej (napr. reštauračné služby, stavebné práce, právne služby pre občanov).

Odhad vývoja inflácie v rokoch 2002-2005 (k decembru príslušného roka)

		2002	2003	2004	2005
Inflácia (%)	**medziročná miera**	**3,5-4,9**	7,0	5,2	4,5
	priem. medzir. miera	**4,1-4,9**	6,9	5,5	4,6
Jadrová inflácia (%)	**medziročná miera**	**3,2-4,7**	4,0	3,6	3,2
	priem. medzir. miera	**3,6-4,6**	4,2	3,7	3,3

/ V rokoch 2003-2005 sú uvedené len stredné hodnoty odhadov

Vývoj jadrovej inflácie by mal byť v strednodobom horizonte charakterizovaný postupným znižovaním. Výnimku by mohol predstavovať rok 2003, kedy by sa vo vývoji jadrovej inflácie mohli prejaviť sekundárne efekty rozsiahlych administratívnych úprav. Ani ďalších rokoch však nemožno očakávať výraznejší pokles, nakoľko znižovanie z nízkych jednociferných hodnôt je proces náročnejší a dlhodobejší. Hodnota jadrovej inflácie by teda aj na konci strednodobého horizontu mala byť mierne vyššia ako priemerný rast spotrebiteľských cien v EÚ. Tento proces by mal prebiehať za predpokladu rovnomerného rozsahu administratívnych opatrení v jednotlivých rokoch, postupného vyrovnávania relatívnych cien, stabilného výmenného kurzu a silného pôsobenia konkurenčného prostredia v maloobchode.

Platobná bilancia

V rokoch 2003 - 2005 Národná Banka Slovenska predpokladá konsolidáciu a mierne oživenie hospodárskeho rastu našich najvýznamnejších obchodných partnerov, čo by sa malo prejaviť v relatívne stabilizovanom vývoji slovenského exportu, ktorého priemerná ročná dynamika by sa mohla pohybovať na úrovni do 15,0%. Relatívne priaznivý očakávaný vývoj slovenských exportov by mal súvisieť s pozitívnym efektom predpokladaného začlenenia SR do EÚ, pričom by tento efekt mohol byť podporený produktívnosťou investícií realizovaných v predchádzajúcich rokoch. Tempo rastu dovozu SR (v priemere do 13,0%) by malo byť v porovnaní s dynamikou vývozu nižšie, čo sa prejaví v postupnom poklese deficitu obchodnej bilancie. Predpokladaný vývoj medziročného rastu dovozov súvisí s ich vysokou základňou, (ktorá bola ovplyvnená vysokým objemom dovozov v predchádzajúcich rokoch, najmä dovozov technológií, ktorých rast by sa mal zmierniť), ale aj s očakávaným zlepšením domácej ponuky.

Bilancia služieb by mala byť aj v tomto období charakterizovaná stabilnými prebytkami, ktoré budú tak ako v súčasnosti determinované predovšetkým príjmami z dopravy a cestovného ruchu.

Záporné sadlo bilancie výnosov bude v rokoch 2003 – 2005 predovšetkým dôsledkom platieb úrokov podnikovej sféry, čo však bude do istej miery kompenzované rastom výnosových úrokov z devízových rezerv NBS (v dôsledku ich vyššej úrovne).

V oblasti bežných transferov NBS predpokladá stabilizovanú úroveň príjmov z prevodov fyzických a právnických osôb (podpory, odškodnenia, náhrady z poistenia), čo sa prejaví v ich priemernom prebytku, prekračujúcom 10,0 mld. Sk.

Pri takomto vývoji jednotlivých položiek bežného účtu platobnej bilancie by sa malo jeho záporné saldo postupne znižovať z 5,6% na HDP v roku 2003 na 3,4% v roku 2005.

mld. Sk

	2002	**2003**	**2004**	**2005**
Obchodná bilancia	**-92,0**	-78,0	-70,0	-61,0
Bilancia služieb	**18,6**	19,0	19,4	19,9
Bilancia výnosov	**-16,8**	-15,1	-15,8	-15,3
Bežné transfery	**9,0**	10,6	10,2	11,1
Bežný účet	**-81,2**	-63,5	-56,2	-45,3

Financovanie deficitu bežného účtu by malo byť v priebehu celého obdobia zabezpečené prílevom na kapitálovom a finančnom účte najmä priamymi a portfóliovými investíciami, resp. dlhodobými úvermi čerpanými zo zahraničia.

Vzhľadom na postupné vyčerpávanie možnosti privatizácie majetku štátu, NBS očakáva postupný pokles prílevu priamych zahraničných investícií, pričom sa bude postupne zvyšovať význam ich prílevu do komerčného sektora.

V oblasti portfóliových investícií očakávame postupné zvyšovanie ich významu pri získavaní zdrojov pre podnikový sektor. Súčasne predpokladáme, že splatné štátne dlhopisy budú nahradené novými emisiami.

Prílev zdrojov prostredníctvom ostatných dlhodobých investícií bude na strane čerpania ovplyvnený predovšetkým aktivitou podnikovej sféry a na strane splácania splátkami úverov vlády, ktoré budú devízovo kryté rezervami NBS.

Krátkodobý kapitálový a finančný účet bude ovplyvnený predovšetkým vývojom exportných pohľadávok a dovozných záväzkov v podnikovej sféry.

Vývoj bežného, ako aj kapitálového a finančného účtu platobnej bilancie sa prejaví v postupnom náraste devízových rezerv NBS, ktorý sa však bude v jednotlivých rokoch postupne spomaľovať. To sa odzrkadlí v poklese priemerného krytia dovozov tovarov a služieb z 3,9 mesiaca v roku 2003 na 3,2 mesiaca v roku 2005.

Predpokladaný vývoj bežného účtu, najmä zahraničného obchodu, je pomerne optimistický a na strane exportu je podmienený pokračovaním reštrukturalizácie ekonomiky v rámci prístupového procesu do EÚ, súčasne očakáva pozitívny vplyv technologických dovozov realizovaných v rokoch 2000 až 2002, ktoré by mali postupne zvyšovať exportnú výkonnosť ekonomiky. Výhľad vývoja zahraničného obchodu súčasne predpokladá výraznejšie oživenie svetovej ekonomiky v tomto období. Stabilizácia dynamiky dovozov by mala súvisieť s nasýtením odloženej spotreby z rokov 1999 a 2000 v priebehu rokov 2001 a 2002, súčasne predpokladá stabilný vývoj cien surovín.

V súvislosti s vývojom zahraničného obchodu je potrebné si uvedomiť, že tento problém nemožno dlhodobo riešiť na strane dopytu a preto je nevyhnutné prispôsobovať ponukovú stránku ekonomiky realizovaním štrukturálnych reforiem. Tomuto procesu by v horizonte rokov 2003 až 2005 (najmä v druhej polovici) mala napomáhať aj podpora zo strany štrukturálnych fondov.

Hrubý domáci produkt

Prognóza vývoja HDP berie do úvahy hlavné strednodobé zámery makroekonomickej politiky, formulované v Predvstupovom ekonomickom programe. Prioritou je zvyšovanie výkonnosti hospodárstva na úrovni udržateľnej v dlhodobom horizonte, rast jeho konkurencieschopnosti, ako aj zlepšenie situácie na trhu práce, ktoré by spolu s ďalšími faktormi napomohli integrácii SR do Európskej únie. Medzi hlavné predpoklady dosiahnutia tohto cieľa patria štrukturálne zmeny v podnikovom a finančnom sektore, na trhu práce, reforma verejných financií a sociálnej sféry, ako aj rozvoj regiónov pri postupnom vytváraní potrebného inštitucionálneho a právneho rámca.

V období do roku 2005 možno za týchto predpokladov očakávať ďalšie zvyšovanie výkonnosti slovenskej ekonomiky. V roku 2003 by mohol reálny ekonomický rast dosiahnuť 4,2%, v nasledujúcom roku 4,4% a ku koncu prognózovaného obdobia 4,6%. Rast HDP bude v rokoch 2003 - 2005 založený na raste vývozu s významným príspevkom fixných investícií a súkromnej spotreby.

Proces reštrukturalizácie podnikov spolu s predpokladaným pomalším rastom reálnych miezd v porovnaní s rastom produktivity práce sa premietne vo vyššej tvorbe rozvojových zdrojov. Táto okolnosť by sa mala, spolu s vyššou ponukou úverových zdrojov, prejaviť vo vývoji fixných investícií, ktorých hlavným stimulom bude investičný dopyt nefinančných organizácií. Tvorba hrubého fixného kapitálu by sa mohla v prognózovanom období zvyšovať medziročne o 4,8-5,1%. Miera hrubých fixných investícií, vyjadrená v stálych cenách, sa tak počas celého obdobia udrží vo výške 32%.

V porovnaní s ostatnými zložkami domáceho dopytu sa ako najzložitejší javí vývoj konečnej spotreby domácností. V roku 2003 možno najmä v súvislosti s prognózovaným vývojom miezd a odčerpaním časti príjmov v dôsledku väčšieho rozsahu úprav regulovaných cien predpokladať spomalenie jej medziročnej dynamiky na 3,5%, avšak v ďalších dvoch rokoch jej opätovné zrýchlenie na 4,2% a 4,4%.

Pomerne vyrovnaný hospodársky rast, ako aj relatívne rýchle zvyšovanie produktivity práce v podnikovej sfére spolu s miernym rastom zamestnanosti a postupným poklesom inflácie vytvorí podmienky pre rast reálnych miezd. Rastúca tendencia reálnych miezd však bude prerušená v roku 2003, kedy vplyvom vyššej inflácie sa medziročný rast reálnych miezd môže zmierniť na 1-2%. V ďalšom období by sa reálne mzdy mohli opätovne zvyšovať o 2-3% každý rok.

Prognóza konečnej spotreby verejnej správy berie do úvahy zámery strednodobého finančného výhľadu do roku 2004, podľa ktorých sa v strednodobom horizonte počíta so znížením úrovne prerozdeľovania verejných zdrojov a s postupnou redukciou spotreby štátu. S prihliadnutím na kvantifikáciu vývoja bežných výdavkov verejného sektora a vývoj spotrebiteľských cien to znamená, že konečná spotreba verejnej

správy sa v roku 2003 v porovnaní s rokom 2002 zvýši len mierne (o 0,1% v stálych cenách), pričom v ďalších rokoch sa jej rast obnoví na 2,0-3,3%.

Vyššia konkurencieschopnosť slovenskej ekonomiky by sa mala prejaviť v raste vývozu tovarov a služieb, ktorý by mal byť počas celého prognózovaného obdobia najrýchlejšie rastúcou zložkou reálneho HDP. Jeho medziročná dynamika v stálych cenách bude v rokoch 2003-2004 dosahovať približne 8-9% a ku koncu prognózovaného obdobia takmer 10%, čo bude predstavovať významný faktor udržateľnosti výkonnosti ekonomiky SR v dlhodobom horizonte.

Dovoz tovarov a služieb bude ovplyvnený vývojom domáceho dopytu, ktorého relatívne nízke medziročné prírastky (v porovnaní s rastom HDP) nebudú vyvolávať výrazné tlaky na dovozy. Udržiavanie predstihu tempa rastu vývozu pred dovozom počas celého prognózovaného obdobia sa po očistení od cenových vplyvov prejaví v prebytkoch čistého vývozu, ktoré budú mať do roku 2005 rastúcu tendenciu (na vzájomné proporcie medzi vývozom a dovozom budú okrem hodnôt v bežných cenách vplývať aj výmenné relácie zahraničného obchodu, kde sa uvažuje s miernym predstihom medziročného prírastku deflátora vývozu pred prírastkom deflátora dovozu. Tento predstih by mal byť ovplyvnený aj postupným rastom vývozu tovarov s vyššou pridanou hodnotou, t.j. sofistikovanejších výrobkov umožňujúcich zvýšenie ceny).

medziročná zmena v %

	2002	2003	2004	2005
HDP v stálych cenách 1995	**3,6**	**4,2**	**4,4**	**4,6**
Domáci dopyt	**2,7**	2,3	3,2	3,4
z toho				
Konečná spotreba domácností	**4,1**	3,5	4,2	4,4
Tvorba hrubého fixného kapitálu	**6,6**	5,1	4,8	4,8

Hospodárenie verejných financií

Pre obdobie rokov 2002 – 2005 Národná banka Slovenska predpokladá, v súlade so zámermi vlády prezentovanými v Predstupovom ekonomickom programe, postupné znižovanie fiskálneho deficitu až na úroveň 2% na HDP.

Menová politika

Výkon menovej politiky v rokoch 2003 – 2005 bude začiatkom tohto obdobia realizovaný v prostredí prechodného rastu miery inflácie z dôvodu obnovenia procesu úprav regulovaných cien, pričom v nasledujúcich rokoch by mal postupne pokračovať dezinflačný proces. Predpokladaný makroekonomický vývoj v tomto období by mal byť charakterizovaný postupnou konsolidáciou verejných financií, schodku bežného účtu platobnej bilancie a miernym zrýchľovaním ekonomického rastu. Takýto vývoj by mal v strednodobom horizonte vytvárať predpoklady pre postupné znižovanie kľúčových úrokových sadzieb NBS.

V oblasti nástrojov menovej politiky by malo naďalej dochádzať k postupnému znižovaniu sadzby PMR až na úroveň platnú v eurozóne, pričom bude súčasne harmonizovaná základňa ich výpočtu.

Makroekonomická prognóza vývoja ekonomiky SR v rokoch 2002 až 2005 (Vybrané výsledky pre HDP a saldo bežného účtu)

Ján Haluška, Michal Olexa
Inštitút informatiky a štatistiky, Dúbravská 3, 842 21 Bratislava

Aktuálny vývoj

Relatívne nízky ekonomický rast v rokoch 1999 a 2000 (1.9 % resp. 2.2 %), ktorý bol v slovenskej ekonomike dôsledkom stabilizačnej ekonomickej politiky súčasnej vlády, sa v minulom roku podľa očakávania zrýchlil. Reálny HDP sa zvýšil o 3.3 % k čomu prispel rast domáceho i vonkajšieho dopytu. Zásluhou oboch vzrástol agregátny dopyt vlani o 7 %, avšak výraznejší vplyv na jeho rast mal domáci dopyt, ktorý stúpol o 7.3 %. Na druhej strane, celkový vývoz sa vplyvom slabšieho vonkajšieho dopytu zvýšil v roku 2001 len o 6.5 %, teda takmer o 10 percentuálnych bodov menej ako v roku 2000. Vplyv vysokého rastu domáceho dopytu na rast HDP bol v minulom roku redukovaný záporným čistým vývozom, pretože celkový dovoz v stálych cenách vzrástol v roku 2001 skoro o 12 %. Oproti roku 2000 sa teda rast dovozu čiastočne zrýchlil (cca o 1 percentuálny bod) a v porovnaní s rastom celkového vývozu bol zhruba dvakrát vyšší[1].

Rast domáceho dopytu sa v minulom roku obnovil po dvoch rokoch jeho poklesu (o 4.6 % v roku 1999 resp. o 1.3 % v roku 2000). Kým v roku 1999 bol pokles domáceho dopytu spôsobený predovšetkým poklesom tvorby hrubého fixného kapitálu, v roku 2000 k nemu relatívne najviac prispel pokles konečnej spotreby domácností, ktorý bol sprevádzaný pokračujúcim, ale už podstatne miernejším poklesom tvorby hrubého fixného kapitálu. V dôsledku opakovaného poklesu sa investičný dopyt znížil súhrnne o viac ako 19 %, a aj preto sa stal v minulom roku najdynamickejšie rastúcou zložkou domáceho dopytu, keďže sa zvýšil takmer o 12 %. Rýchlejší rast ako HDP však v minulom roku zaznamenala aj konečná spotreba domácností i konečná spotreba verejnej správy (o 4 % resp. o 5.2 %).

Obnovený rast domáceho dopytu viedol v minulom roku v kombinácii so slabnúcim vonkajším dopytom k výraznému prehĺbeniu vonkajšej nerovnováhy. Vplyvom protichodných

[1] Prírastok agregátneho dopytu bol teda aj v minulom roku (podobne ako v roku 2000) krytý v rozhodujúcej miere (až z troch štvrtín) prírastkom celkového dovozu, t.j. z vonkajších zdrojov, kým prírastok domácich zdrojov (prírastok HDP) stačil vlani opäť len na krytie jednej tretiny prírastku agregátneho dopytu.

tendencií vývoja domáceho a vonkajšieho dopytu, ktorý bol navyše zosilnený nepriaznivým vývojom reálnych výmenných relácií, zaznamenala slovenská ekonomika v roku 2001 historicky najvyšší rozdiel medzi vývozom a dovozom tovaru v bežných cenách. Deficit obchodnej bilancie dosiahol totiž podľa predbežných údajov 103.2 mld Sk (10.7 % HDP) a oproti roku 2000 bol takmer 2.5 krát vyšší.

Z analýzy údajov o vecnej štruktúre vývozu a dovozu v roku 2001 vyplýva, že prehĺbenie schodku obchodnej bilancie bolo dôsledkom vplyvu viacerých faktorov. Vyšší dovoz technológií a strojov (investícií) bol len jedným z nich a na prehĺbení schodku obchodnej bilancie sa vlani podieľal dokonca len jednou tretinou. Druhá tretina ide totiž na vrub vyššieho dovozu áut (vplyv odloženej spotreby z rokov 1999 a 2000) a tretia je výsledkom tak vyšších štrukturálnych deficitov v obchode s potravinami, nerastnými palivami a chemikáliami, ako aj nižšieho štrukturálneho prebytku v obchode so železom a oceľou, ktorý súvisel s nižším vonkajším dopytom z krajín EÚ a CEFTA.

V porovnaní s deficitom obchodnej bilancie bol deficit na bežnom účte platobnej bilancie v roku 2001 čiastočne nižší (8.8 % HDP), a to najmä vďaka prebytku v bilancii služieb, ktorý sa v posledných dvoch rokoch stabilizoval okolo 2 % HDP. Napriek tomu však bol vlaňajší deficit na bežnom účte výrazne vyšší ako je jeho obecne uznávaná menovo bezpečná úroveň 4-5 % HDP. Vzhľadom na dlhodobo veľmi nízky prílev tzv. neprivatizačných priamych zahraničných investícií je SR schopná financovať deficity na bežnom účte platobnej bilancie hlavne pomocou zdrojov z privatizácie. V minulom roku však ani tieto zdroje nepostačovali na úplné pokrytie schodku platobnej bilancie.

Výsledky prognózy

Makroekonomická výkonnosť slovenskej ekonomiky sa s veľkou pravdepodobnosťou zvýši aj v tomto roku. Hlavnou hybnou silou jej rastu by mal zostať domáci dopyt a v rámci jeho štruktúry predovšetkým tvorba hrubého fixného kapitálu a konečná spotreba domácností, ktorej zrýchlenie rastu možno tohto roku očakávať najmä v súvislosti s vyšším rastom reálnej mzdy ako v minulom roku. Vzhľadom na volebný rok však bude zrejme opäť relatívne vysoký aj príspevok konečnej spotreby verejnej správy. Na druhej strane, nižší príspevok k tvorbe HDP ako vlani možno očakávať zo strany vonkajšieho dopytu, v dôsledku čoho sa rast celkového vývozu v stálych cenách opätovne spomalí.

Agregátny (efektívny) dopyt by mal tohto roku vzrásť zhruba o 4 %, čo je prírastok o tretinu nižší ako v roku 2001. S pomalším rastom agregátneho dopytu by mal korešpondovať aj pomalší rast celkového dovozu v stálych cenách a na základe toho by sa mala oproti minulému roku znížiť nominálna i relatívna veľkosť záporného čistého vývozu (v stálych i bežných cenách). Takýto vývoj by mal v konečnom dôsledku vyústiť k miernej akcelerácii rastu slovenskej ekonomiky, pretože reálny HDP by sa mal v roku 2002 zvýšiť o 3.7 %. Trend zvyšovania jej rastu, ktorý začal v roku 2000, by mal pokračovať aj po roku 2002. Popri očakávanom raste domáceho dopytu by totiž mal k nemu výraznejšou mierou prispievať aj vyšší rast vonkajšieho dopytu.

Zatiaľ sa však ukazuje, že pokles vonkajšieho dopytu ešte nekulminoval. Vyplýva to z poklesu vývozu, ktorý na medziročnej báze začal v SR v novembri 2001 a ktorý pokračuje aj na začiatku tohto roka, pričom je sprevádzaný už aj poklesom dovozu. Tlak na obchodnú bilanciu sa tým síce čiastočne zmierňuje, ale jej deficit za január a február tohto roka (cca 12 mld Sk) je napriek tomu o 2 mld Sk vyšší ako bol za prvé dva mesiace roku 2001. Vzhľadom na to, že očakávaný rast domáceho dopytu bude v kombinácii s pokračujúcim nízkym vonkajším dopytom generovať nerovnováhu v obchodnej bilancii aj v ďalších mesiacoch, bude jej deficit v kumulatívnej podobe narastať. Celoročne by mal dosiahnuť opäť okolo 100 mld Sk, ale jeho relatívna veľkosť pravdepodobne klesne pod 10 % HDP. Minuloročný deficit obchodnej bilancie však zostane historickým maximom len vtedy, pokiaľ v 2. polroku tohto roku dôjde k očakávanému zrýchleniu rastu vonkajšieho dopytu, a tým aj k vyššiemu rastu vývozu SR. Možnosti znižovania deficitu obchodnej bilancie v ďalších rokoch budú závisieť najmä od pokroku v konsolidácii verejných financií.

V porovnaní s rokom 2001 by sa nemal tohto roku prehĺbiť ani deficit na bežnom účte platobnej bilancie. Očakávaný deficit obchodnej bilancie by mal totiž v kombinácii so zhruba rovnakým prebytkom v bilancii služieb ako v posledných dvoch rokoch (2 % HDP), deficitom bilancie výnosov na nezmenenej úrovni voči roku 2001 a bežnými transfermi mierne vyššími ako v roku 2001 viesť k deficitu na bežnom účte cca 87 mld Sk resp. 8.3 % HDP. Relatívna veľkosť tohto deficitu by mala klesať aj po roku 2002, pričom úlohu hlavného stabilizujúceho faktora by mala zohrávať bilancia služieb, ktorej prebytok by mal mať mierne rastúci trend. Na financovaní schodku bežného účtu sa budú zrejme aj naďalej podieľať najmä PZI získané z privatizácie.

HRUBÝ DOMÁCI PRODUKT A BEŽNÝ ÚČET PLATOBNEJ BILANCIE OČAMI ANALYTIKOV ČSOB

Po balíčkoch ekonomických opatrení prijatých v rokoch 1999 a 2000, ktoré utlmili domácu spotrebu, sa ekonomický rast postupne spamätal a zvyšuje svoje tempo. Podľa nášho názoru sa v roku 2002 dynamika rastu HDP bude naďalej zvyšovať.

Ťahúňom by sa mala stať konečná spotreba domácností, ktorá preberie štafetu od investícií. Predpoklady pre zvýšenú spotrebu vytvára najmä predpokladaný rast reálnych miezd (podľa nášho názoru sa bude pohybovať okolo 4 percent). Tieto vzrastú najmä pod vplyvom výraznejšieho pádu inflácie, ktorého sme práve svedkami. Samozrejme k podpore spotreby prispieva aj naplánovaný rast platov v štátnej správe a odložené deregulácie. K rastu HDP vo volebnom roku celkom iste prispeje nezanedbateľnou mierou aj vláda.

Celkovo očakávame, že v roku 2002 sa ekonomický rast priblíži k svojmu potenciálu. Nami odhadovaný potenciálny rast je 4,1 percenta. K podobným výsledkom dospela aj centrálna banka, ktorá odhaduje potenciálny rast HDP na 4,2 percenta (bližšie pozri Menový program na rok 2002). Musíme však zároveň dodať, že investičná aktivita firiem pravdepodobne posunie potenciálny produkt vyššie, čo by malo obmedzovať možnosti na prehrievanie ekonomiky.

Náš predpoklad rastu slovenskej ekonomiky v roku 2002 je založený najmä na domácom dopyte. Zahraničný dopyt bude pravdepodobne minimálne v prvej polovici roka utlmený. Dôvodom je všeobecne známe spomalenie hospodárskeho rastu u najväčších obchodných partnerov Slovenska (najmä krajiny EÚ). Očakávame, že tento stav bude pretrvávať v prvej polovici roka. V posledných dvoch štvrťrokoch predpokladáme oživenie svetovej ekonomiky, ktoré by mohlo opäť napomôcť k výraznejšiemu rastu zahraničného dopytu, najmä krajín EU.

Odhady tempa rastu HDP za horizontom parlamentných volieb, sú sťažené neznalosťou hospodárskej politiky novej vlády. Naše dlhodobé odhady sme však postavili na predpoklade skorého vstupu Slovenska do NATO a Európskej únie. Celkovo sa domnievame, že slovenská ekonomika má predpoklady udržať si pomerne vysoké tempo rastu HDP a postupne sa tak približovať životnej úrovni obyvateľov krajín európskej pätnástky. Náš odhad pre roky 2003 až 2005 je tempo rastu na úrovni 4 až 5 percent.

Približovanie k životnej úrovni EU (HDP per capita podľa parity kúpnej sily) však bude beh na veľmi dlhú trať. Napríklad podľa našich odhadov činil podiel HDP na obyvateľa v SR v minulom roku necelých 12 tisíc USD, čo zodpovedalo približne 57 % úrovne dosiahnutej v SRN. V roku 2005 by sa Slovensko mohlo dostať až na 60 % úrovne SRN. Je teda zrejmé, že rast ekonomiky by mal byť hlavnou prioritou hospodárskej politiky, avšak nie jedinou. Problémom Slovenska v obdobiach vysokého rastu HDP obvykle býva vysoká vonkajšia nerovnováha presahujúca všeobecne uznávané hranice bezpečnosti (5 % HDP), ktorá je dôsledkom existujúcej štruktúry ponukovej strany ekonomiky. A práve pod zorným uhlom tejto skutočnosti je treba hľadať možnosti riešenia a vlastne i orientácie hospodárskej politiky.

Predpoklady na stabilný hospodársky rast v nasledujúcich rokoch sú podľa nás nasledovné:

- Stabilné ekonomické, vrátane kvalitného inštitucionálneho rámca ekonomiky (ide nielen o kvalitu inštitúcií, ale i samotnú vymáhateľnosť práva, čo je rovnaký problém ako v ČR) Makroekonomická „stabilita“ je jednou z primárnych podmienok pre vytvorenie kvalitného investičného podnebia.
- Politická stabilita.

- Rýchla reštrukturalizácia podnikovej sféry a dokončenie privatizácie.
- Adekvátny mix hospodárskej politiky, založený okrem iného na primeranej fiškálnej politike vlády.
- Podpora priamych zahraničných investícií vo vysoko konkurenčnom prostredí krajín V4, najmä budovaním priemyselných parkov, znižovaním daňového a najmä odvodového zaťaženia, atď.

Spoločným menovateľom týchto krokov je vytvorenie dostatočne atraktívneho prostredia pre investorov, nielen pre zahraničie ale i pre domáce (nielen pre veľké, ale zároveň i pre malé a stredné podniky).

Na príklade ostatných krajín V4 je patrné, že väčšia prítomnosť zahraničných investorov urýchľuje reštrukturalizáciu ekonomiky a vedie k rozširovaniu kvalitnej ponukovej kapacity ekonomiky. Slovensko v tomto smere zatiaľ veľmi zaostávalo. I keď sa podarilo výrazne zlepšiť podnikateľské prostredie, rozvinúť systém investičných stimulov a pod., dosahujú priame zahraničné investície v SR stále nízku hodnotu (najmä ak si odmyslíme veľké privatizačné akcie). V podiele priamych investícií na obyvateľa, ktorý za celé obdobie 1993-2001 dosiahol iba 1.060 USD, Slovensko výrazne zaostáva za Maďarskom a Českou republikou. Príliv zahraničných investícií je pritom dôležitý nielen pre rozvoj výrobných a exportných kapacít, ale aj pre hladké prefinancovanie deficitu bežného účtu platobnej bilancie, ktorý opäť značne narastá.

Vývoj externej ekonomiky je problém, ktorý sa síce v rokoch 1999 a 2000 podarilo dočasne odstrániť, teraz ho však máme opäť na stole. Balíčky na schladenie domáceho dopytu boli síce úspešné a pomohli znížiť externú nerovnováhu. Nepodarilo sa však odstrániť príčiny. Tým je najmä nepripravenosť ponukovej strany ekonomiky na oživený dopyt.

Nárast dopytu v roku 2001 viedol k značnému zvýšeniu vonkajšej nerovnováhy slovenskej ekonomiky, čo vo vyjadrení podielu deficitu bežného účtu platobnej bilancie na HDP predstavuje viac ako 8,8 percenta. Rast dovozov vedúci k zvýšeniu deficitu bežného účtu v minulom roku však zapríčinila i väčšia investičná aktivita podnikateľských subjektov, ktoré obstarávali svoje investície z významnej časti i prostredníctvom dovozu. To by určite bolo možné tolerovať, keďže by sa tieto investície mohli prejaviť i v zlepšení kvality ponuky tuzemských podnikov. Bohužiaľ vonkajšia nerovnováha ekonomiky nie je iba dôsledkom súčasnej investičnej vlny.

Návodom na odstránenie tohto stavu by podľa nášho názoru mala byť, ako sme už uviedli, stimulácia súkromných investícií. Enormným záujmom Slovenska preto musí byť podpora projektov na zelenej lúke zameraných na exportné odvetvia. Kľúčovými zrejme bude prilákanie niekoľkých veľkých a významných investorov, ktorí svojou prítomnosťou prilákajú ďalšie na seba nadväzujúce odvetvia. Dobrým príkladom môže byť Volkswagen Slovakia a práve sa rozbiehajúci priemyselný park na Záhorí. Slovensko sa nemôže vyhnúť celkovému trendu, ktorý je v regióne. Pritom susedné krajiny sú pri snahe o získanie zahraničných investícií silným konkurentom, ktorý má čo ponúknuť. Z „boja“ o priazeň zahraničných investorov najlepšie vyšla Česká republika a Maďarsko (s podielom priamych zahraničných investícií na obyvateľa vo výške 2.500, respektíve 2.000 USD).

V roku 2002 predpokladáme iba mierne zlepšenie tohto stavu a to najmä vďaka rastu nominálneho HDP. Náš odhad podielu bežného účtu PB na HDP pre rok 2002 je 7,8 percenta. V nasledujúcich rokoch očakávame postupnú stabilizáciu a znižovanie tohoto podielu a v roku 2005 by sa mohol dostať pod úroveň 5 percent.

Ekonomický rast a vonkajšia rovnováha sa v ekonomike SR ešte stále navzájom vylučujú

Karol Morvay, M.E.S.A. 10

Úvod

V podmienkach slovenskej ekonomiky sa doteraz nepodarilo spojiť cieľ vysokého tempa ekonomického rastu s uspokojiteľnou mierou vonkajšej rovnováhy. Pri striedaní období, v ktorých bola preferovaná otázka stability a rovnováhy a období, v ktorých bol ekonomický rast stimulovaný aj za cenu straty rovnováhy, došlo niekoľkokrát k podľahnutiu ilúzii o stabilizovanom makroekonomickom vývoji. Kvôli dlhodobému meškaniu mikroekonomickej reštrukturalizácie a tvorby inštitucionálneho rámca sa však ukázalo, že doterajšie úspechy v stabilizácii makroekonomického vývoja nastolili iba vratkú rovnováhu.

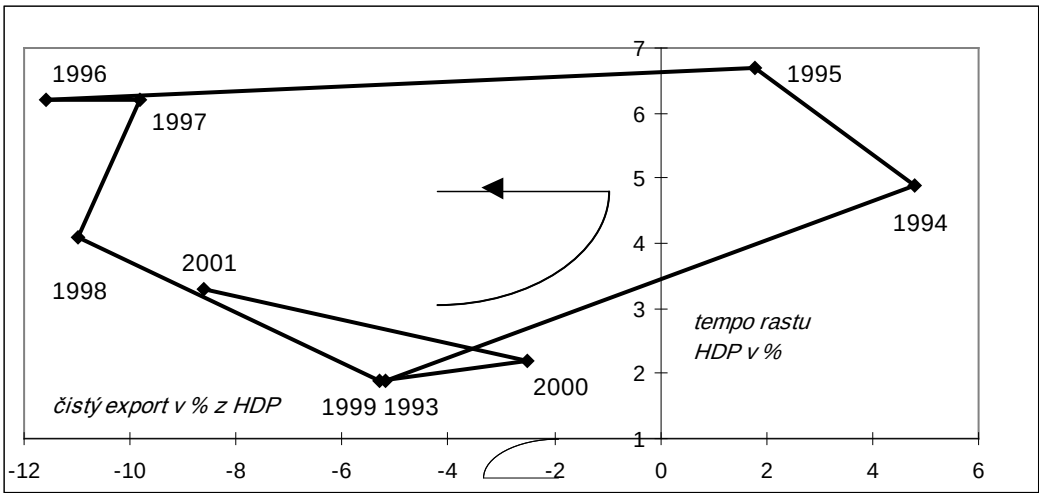
Makroekonomická stabilita slovenskej ekonomiky zaznamenávala v priebehu transformácie výkyvy, ktoré boli dané jednak externými vplyvmi (priebeh hospodárskeho cyklu v krajinách EÚ, vývoj svetových cien strategických surovín), zmenami v prístupe k hospodárskej politike (preferovanie makrostabilizácie na začiatku transformácie, neskôr preferencia rastu a následný pokus o obnovenie rovnováhy), ale aj vnútornými faktormi, ktoré však boli hospodárskou politikou v krátko- a strednodobom horizonte relatívne málo ovplyvniteľné (stav technologickej základne, produkčného potenciálu, úrovne konkurencieschopnosti). Tendencia k strate vonkajšej rovnováhy je nevyhnutným sprievodným javom procesu, v ktorom sa v minulosti relatívne izolovaný štát s nižšou mierou konkurencieschopnosti opätovne zapája do obchodu s vyspelejšími ekonomikami.

Vonkajšia rovnováha a jej vzťah k ekonomickému rastu

V priebehu transformácie sa ukázal problém vo forme zvýraznenia vonkajšej nerovnováhy po zosilnení ekonomického rastu. Graf 1 znázorňuje špirálový priebeh krivky znázorňujúcej vzťah medzi rastom HDP a vonkajšou rovnováhou v SR. Vzniknutá krivka (otáčajúca sa v protismere pohybu hodinových ručičiek) opisuje trajektóriu, ktorá je ovplyvnená krátkodobo bezproblémovým vývojom vonkajšej rovnováhy v prvých rokoch oživenia rastu HDP (1994-1995), zhoršením stavu vonkajšej rovnováhy po ďalšom udržiavaní vysokého tempa ekonomického rastu, následným oslabením ekonomického rastu pri súčasnom zmiernení deficitu bežného účtu a konečne opätovným rapídnym zhoršením stavu vonkajšej rovnováhy pri oživení rastu HDP.

Stabilizačné opatrenia realizované na Slovensku v rokoch 1999 a 2000 dočasne napomohli výraznému zlepšeniu vonkajšej rovnováhy v porovnaní s predchádzajúcim obdobím (v druhom a treťom štvrťroku bol prvýkrát od roku 1995 zaznamenaný kladný čistý export). Potvrdili sa tým dávno známe zákonitosti vývoja slovenskej ekonomiky, že rast domáceho dopytu aj exportu v podmienkach nedostatočne konkurenčne schopnej domácej ponuky a nízkej miery zhodnocovania vstupov vedie k náhlemu zhoršeniu stavu vonkajšej rovnováhy. Dosiahnutie vonkajšej rovnováhy obmedzením domáceho dopytu sa ukazuje ako krehký úspech a neprekvapuje, keď pri prvej známke oživenia domáceho dopytu dochádza k náhlemu zhoršeniu v oblasti vonkajšej rovnováhy.

Graf 1: Vzťah tempa reálneho rastu HDP a vonkajšej rovnováhy

Prameň: Štatistický úrad SR

Štruktúrne deformácie prežijú stabilizačný balíček

Vývoj vonkajšej rovnováhy v roku 2001 aj v prvých dvoch mesiacoch 2002 naznačuje, že v dôsledku obmedzenia rastu domáceho dopytu v rokoch 1999 a 2000 sa síce deficit zahraničného obchodu znížil, ale jeho problém sa nevyriešil. Súvisí to s tým, že dočasné upevnenie vonkajšej rovnováhy bolo dosiahnuté na základe krátkodobých opatrení, ktoré neboli sprevádzané dostatočne funkčnými stredno až dlhodobými opatreniami (hoci vláda vyvinula isté úsilie aj v tejto oblasti).

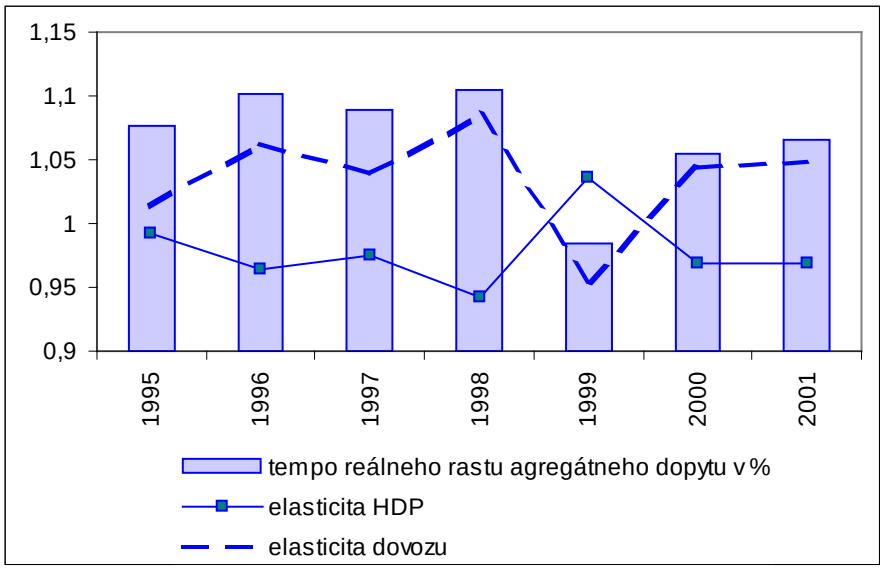
Čiastočne možno opätovný negatívny obrat vo vývoji vonkajšej rovnováhy odôvodniť zvýšeným investičným dovozom a konjunkturálnym poklesom vývozu, ktorý vyplýva z nepriaznivého vývoja v partnerských krajinách. Pri všetkej úcte k sile vonkajších faktorov a ich vplyvu na výsledok slovenského zahraničného obchodu treba upozorniť na to, že štruktúrne problémy slovenskej ekonomiky sú stále až príliš podobné tým, ktoré vonkajšiu rovnováhu zaťažovali aj v druhej polovici deväťdesiatych rokov. Možno dokonca spochybniť, či je vôbec možné v tak krátkej dobe ich výrazne zmeniť.

Keďže ani v priebehu rokov 1999 - 2001 nedošlo dostatočným reálnym štrukturálnym zmenám v ekonomike, je ekonomika stále vysoko dovozne náročná a zvýšenie domáceho dopytu aj exportu je v priamej závislosti na zvýšení dovoznej náročnosti. Možno to doložiť výpočtami miery pružnosti (elasticity), s akou reaguje dovoz a s akou reaguje domáca produkcia (HDP) na zmeny v agregátnom dopyte (graf 2). Kým domáca produkcia reaguje na zmeny v raste dopytu dlhodobo s mierou pružnosti menšou ako 1, vývoj importu je podstatne pružnejší. Výnimkou bol jediný rok (1999), vtedy však nedochádzalo k rastu agregátneho dopytu. Medzi výškou tempa rastu agregátneho dopytu a hodnotou elasticity dovozu existuje vysoká priama závislosť (s hodnotou korelačného koeficienta prekračujúcou 0,9).

Export je naďalej mimoriadne závislý od malého počtu aktérov. V roku 2001 poľavili práve veľkí exportéri: podľa analýz Ministerstva hospodárstva SR desiati najväčší exportéri (36,6 % celkového exportu) zaznamenali nárast exportu o 1,6 %, ostatní exportéri nárast o 17,8 %. V štruktúre vývozu dominujú odvetvia s nízkou mierou pridanej hodnoty, čo súvisí predovšetkým so špecializáciou odvetví na jednoduchšie fázy výrobného procesu v rámci zušľachťovacích režimov. V roku 2001 tvorili odvetvia, ktorých miera pridanej hodnoty je pod hranicou 30 bodov až 60% vývozu spracovateľského priemyslu (v roku 2000 to bolo 56%). Pritom sa zvýšil podiel vývozov určených pre výrobnú spotrebu (dosiahol 49,3%).

Takéto zmeny znamenajú skôr posilnenie nevýhodnej štruktúry zahraničného obchodu (posilnenie konjunkturálnej citlivosti, udržiavanie nízkej miery pridanej hodnoty, závislosti na cenovej konkurencieschopnosti a pod.).

Graf 2: Pružnosť domácej produkcie (HDP) a importu na zmeny agregátneho dopytu

Prameň: vlastné výpočty podľa údajov Štatistického úradu SR

Trvalým zdrojom deficitnosti zahraničného obchodu je saldo priamych dovozov a vývozov (nedochádza pri nich k zušľachťovaniu). Naproti tomu trvalým zdrojom prebytkovosti zahraničného obchodu SR sú nepriame dovozy a vývozy (ide o zušľachťovací styk). Rast produkcie v režime zušľachťovacieho styku je v rozhodujúcej miere spojený s priamymi zahraničnými investíciami. Na jednej strane tieto zahraničné väzby znižujú celkový deficit zahraničného obchodu, na druhej strane tieto spracovateľské operácie konzervujú pridanú hodnotu exportnej produkcie, ktorá začína stagnovať na úrovni cca 30 %.
Z analýz vývozno-dovozných výmenných relácií, ktoré sú vyjadrením konkurenčnej schopnosti na medzinárodnom trhu, vyplýva nepriaznivý vývoj vývozných cien najvýznamnejších vývozných komodít. V roku 2001 značný rozdiel medzi deflátorom exportu (5,4%) a deflátorom importu (8,4%) spôsobil, že cenový vývoj mal značný podiel na radikálnom zhoršení výsledkov zahraničnoobchodnej výmeny. Cenový faktor mal 37-percentný podiel na medziročnom zhoršení výsledku čistého exportu. Čistý export vyjadrený ako % z HDP (v bežných cenách) sa oproti roku 2000 zhoršil o 6,2 percentuálnych bodov, z toho faktor zmeny reálnych objemov exportu a importu vysvetľuje zhoršenie o 3,9 percentuálnych bodov, faktor zmeny cien vývozu a dovozu vysvetľuje zhoršenie o zvyšných 2,3 percentuálnych bodov.

Pred novým balíčkom?

Hospodárska politika už využila nejeden „vankúš“ na to, aby dočasne odsunula problémy vyvolané nízkou konkurenčnou schopnosťou. Cesta ekonomickej transformácie bola takýmito vankúšmi priam dláždená: išlo o niekoľkonásobnú devalváciu meny (vytvorenie kurzového vankúša), o mzdovú reguláciu (tzv. mzdový vankúš), dovozné

prirážky, obmedzovanie domáceho dopytu (ako krátkodobé opatrenie na obmedzenie dovozu), zavádzanie netarifných opatrení (licencie, kvantitatívne reštrikcie). Dokonca aj pokus o elimináciu jedného z ohnísk nerovnováhy - verejných financií - mal skôr podobu vankúša vo forme získavania vyšších príjmov namiesto trvalého zmenšenia výdavkov a zvýšenia efektívnosti. V súčasnosti ako vankúš pracuje prílev zahraničných zdrojov cez privatizačné aktivity, ktorý mierni tlak na znehodnotenie meny (a bráni tým kurzu, aby sa správal ako výsledok pôsobenia trhových síl).

Vrcholové orgány v súčasnosti už priznávajú dočasné pôsobenie stabilizačných balíčkov na zahraničný obchod, MH SR v Správe o vývoji zahraničného obchodu za rok 2001 uviedlo, že „...útlm deficitnosti v rokoch 1999 až 2000 bol dosiahnutý opatreniami hospodárskej politiky, ktoré smerovali do oblasti obmedzenia domáceho dopytu a mali krátkodobú účinnosť“. Národná banka Slovenska (podľa Komuniké z rokovania Bankovej rady, 22.3.2002) poukazuje na to, že vývoj deficitu zahraničného obchodu, štruktúra dovozu, ako aj podstatné zrýchlenie rastu konečnej spotreby domácností a verejného sektora dokumentujú možný vznik nepriaznivých dopytových tlakov. NBS očakáva prijatie potrebných stabilizujúcich opatrení zo strany vlády SR. Je preto možné očakávať zámerné kroky vlády s cieľom obmedzenia dovozov a korigovania vonkajšej nerovnováhy.

Odhad ďalšieho vývoja

Keďže kľúčový význam pre odhad tempa rastu HDP Slovenska má vývoj zahraničného obchodu (kvôli veľmi vysokému podielu exportu a importu na HDP v SR), je vhodné úvahy o tempe rastu odvíjať práve od očakávaného vývoja v zahraničnoobchodnej výmene. Ak možno pripustiť predpoklad, že v roku 2002 už situácia v svetovom hospodárstve bude mierne priaznivejšia, alebo prinajmenšom nebude horšia ako v roku 2001, možno očakávať aj prinajmenšom spomalenie rastu deficitu čistého exportu výrobkov a služieb. Na základe vývoja súhrnného leading indikátora OECD (CLI OECD, bližšie pozri štatistický portál na stránke www.oecd.org) možno zlepšenie dynamiky ekonomickej aktivity vo vonkajšom prostredí pripustiť skôr v druhom polroku 2002. Ide o ukazovateľ, ktorý s pol- až trištvrteročným predstihom predznamenáva body obratu v ekonomickej aktivite a jeho dolný bod obratu bol prekonaný v závere roka 2001.

Cyklus vývoja exportu výrobkov zo SR v posledných dvoch rokoch so štvrťročným meškaním takmer kopíroval cyklus vývoja HDP v EÚ. Prípadné zlepšenie dynamiky hospodárskej aktivity v štátoch EÚ od leta 2002 by sa preto s najväčšou pravdepodobnosťou prejavilo vo zvýšení tempa rastu exportu zo SR ešte o niekoľko mesiacov neskôr (zrejme v 4. štvrťroku 2002).

Vývoj dovozov bude súvisieť s pokračovaním rastu zložiek domáceho dopytu (pozri ďalej). Nedostatočná reštrukturalizácia ponukovej stany hospodárstva naďalej zakladá vysokú dovoznú náročnosť domáceho dopytu aj exportu. Je jedným z faktorov čo spôsobujú, že tempo reálneho rastu dovozu výrobkov a služieb (okolo 8,5%) bude naďalej vyššie ako rast ich vývozu (približne 7,5%). Vývoz pritom bude zrejme podporený aj reštrukturalizáciou výrobných aktivít v automobilovom priemysle. Podiel čistého exportu na HDP by mohol v stálych cenách dosiahnuť –5,2%. V bežných cenách možno očakávať jeho hodnotu blízku úrovni –9% až –10% HDP.

Spomalenie nárastu negatívneho salda čistého exportu výrobkov a služieb (vyjadreného v stálych cenách) znamená obmedzenie negatívneho vplyvu čistého exportu na vývoj reálneho HDP z –4,1 percentuálnych bodov v r. 2001 na –1,2 percentuálneho bodu v r. 2002.

Zahraničné zdroje získavané v privatizačnom procese budú zrejme brániť tomu, aby sa v dôsledku vonkajšej nerovnováhy znehodnotila domáca mena. Privatizačné príjmy tak

dočasne pôsobia ako určitý kurzový vankúš. Ak by však naďalej pretrvával (alebo sa prehlboval) nepriaznivý vývoj vo vonkajšej rovnováhe a zároveň by sa obmedzili príjmy zo zahraničia (čo závisí pri nízkych „greenfield“ investíciách hlavne od ďalšieho osudu privatizácie), mohlo by dôjsť k tlaku na znehodnotenie meny. Tieto impulzy by mohli byť zosilnené predvolebnou, alebo povolebnou politickou nestabilitou. Prípadná kurzová zmena by sa však na zmenách v reálnom vývoji exportu a importu prejavila pravdepodobne až v nasledujúcom roku aj pre vplyv rozsiahlych devízových príjmov z privatizácie na platobnú bilanciu.

Čo sa týka zložiek domáceho dopytu, rast konečnej spotreby domácností bude pravdepodobne podporený výraznejším (oproti roku 2001) rastom reálnej mzdy. Rast reálnej mzdy bude podporený ďalším poklesom miery inflácie. Pri predpokladanom, približne 9-percentom raste nominálnych miezd a poklese priemernej miery inflácie pod 5% možno počítať s rastom reálnych miezd na úrovni 4%. Okrem toho sa zvýši čistý disponibilný peňažný príjem domácností v dôsledku úprav spôsobu zdaňovania príjmov fyzických osôb. Zároveň neočakávame, že by v roku 2002 klesal počet zamestnaných, skôr možno počítať s ďalším miernym rastom počtu zamestnaných. Nebude však už prítomný jeden z významných faktorov rastu disponibilného peňažného príjmu domácností v podobe vyplácania dlhopisov Fondu národného majetku. Predpokladáme, že rast spotreby domácností dosiahne tempo blízke 4,5%.

V prípade druhej zložky konečnej spotreby, ktorou je konečná spotreba verejnej správy, možno sotva počítať s negatívnym, alebo nulovým rastom vo volebnom roku. Skôr si myslíme, že je pravdepodobný reálny rast na úrovni okolo 4%.

Rast tvorby hrubého fixného kapitálu bude zrejme naďalej najvyšší (náš predbežný odhad je v blízkosti 6%) spomedzi zložiek domáceho dopytu, hoci možno pochybovať o dlhodobom raste na takej úrovni ako v priemere za rok 2001 (11,6%). Okrem toho aj vzhľadom na vysokú porovnávaciu základňu z roka 2001 je pravdepodobné, že tieto tempá rastu zaostanú za hodnotami z roku 2001. Rast tvorby hrubého fixného kapitálu môže byť podporený naďalej sa zlepšujúcimi finančnými ukazovateľmi podnikovej sféry, ako aj postupným rastom konkurencie medzi už ozdravenými bankami a narastajúcou ochotou vykonávať aktívne úverové operácie umožňujúce investičné aktivity podnikov.

Prepočet takto odhadnutých temp rastu zložiek domáceho dopytu na prínosy k rastu vedie k očakávaniu, že domáci dopyt prispeje k rastu HDP vo výške asi 5,2 percentuálnych bodov. Ak sa k tomu priráta odhadovaný prínos čistého exportu k rastu HDP vo výške –1,2 percentuálnych bodov, znamená to, že rast HDP pri takýchto predpokladoch dosahuje úroveň 4%.

Literatúra:

1) Okáli, I. a kol.: Hospodársky vývoj Slovenska v roku 2001. Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky SAV, Bratislava, 2002.
2) Správa o výsledkoch zahraničného obchodu za rok 2001 vrátane vyhodnotenia Komplexného programu podpory exportu. Ministerstvo hospodárstva SR, 2002.
3) Komuniké zo 6. rokovania Bankovej rady Národnej banky Slovenska, 22.3.2002.

PROGNÓZA MAKROEKONOMICKÉHO VÝVOJA V SLOVENSKEJ REPUBLIKE DO ROKU 2005 NA BÁZE MODELU PES0202

Jozef Chajdiak – Adriana Ištvániková – Karol Szomolány
FHI EU Bratislava[1]

Model PES0202 vychádza z štvrťročných údajov za Slovenskú republiku v rokoch 1994 až 2001. Prameňom údajov je ŠÚ SR, NBS, MF SR, NUP a vlastný dopočet. Boli použité nasledujúce vstupné údaje:

HDP - hrubý domáci produkt v s. c. 1995,
HDPB - hrubý domáci produkt v b. c.,
KSD - konečná spotreba domácností v s. c. 1995,
KSSS - konečná spotreba štátnej správy v s. c. 1995,
HTK - hrubá tvorba kapitálu v s. c. 1995,
EXPSC - export v s. c. 1995,
EXPBC - export v b. c.,
IMPSC - import v s. c. 1995,
IMPBC - import v b. c.,
IHDP - cenový deflátor HDP,
IEXP - cenový deflátor exportu,
IIMP - cenový deflátor importu,
YDB - spotreba v b. c.,
YDA - spotreba v s. c.,
PAB - daňové príjmy štátneho rozpočtu,
EAOB - počet ekonomicky aktívneho obyvateľstva,
ZAMV - počet pracujúcich v NH podľa výberového zisťovania,
NEZAM - počet nezamestnaných,
MZD - nominálna mzda,
MZDRE - reálna mzda,
PP - produktivita práce,
PLAT - platby bežného účtu platobnej bilancie,
INK - inkasá bežného účtu platobnej bilancie,
SBU - saldo bežného účtu platobnej bilancie,
CPI95 - index spotrebiteľských cien (báza rok 1995),
USD - kurz amerického dolára,
DUSD - prvá diferencia kurzu amerického dolára,
URVKSP - úrokové sadzby na vklady spolu,
M1 - peniaze M1,
U99Q1 - umelá premenná,
U00Q4 - umelá premenná,
T - časová premenná,
S1,S2,S3,S4 - sezónne premenné.

[1] Pri tvorbe jednotlivých častí modelu spolupracovali Ing. Martin Lukačik a Martin Bukna

V modeli sme použili nasledujúce identity:

```
IDENTITY RHDP          & HDP=KSD+KSSS+HTK+EXPSC-IMPSC
IDENTITY RYDB          & YDB=HDPB-PAB
IDENTITY RYDA          & YDA=YDB/CPI95
IDENTITY RDUSD         &  DUSD=USD-USD{-1}
IDENTITY RNEZAM        & NEZAM=EAOB-ZAMV
IDENTITY RMZDRE        & MZDRE=MZD/CPI95
IDENTITY RPP           & PP=HDP/EAOB
IDENTITY RHDPB         & HDPB=IHDP*HDP
IDENTITY RSBU          & SBU=INK-PLAT
IDENTITY REXPBC        & EXPBC=EXPSC*IEXP
IDENTITY RIMPBC        & IMPBC=IMPSC*IIMP
```

K odhadu jednotlivých endogénnych premenných sme použili nasledujúce stochastické rovnice:

```
EQUATION RKSD1         & KSD =8.1904897 +.465282739*YDA
      +.184908078*KSD{4} +1.939447*S1 +3.0612594*S4

EQUATION RZAMV1        & ZAMV =162.83694 +(-.023897703)*MZDRE{-1}
      +1.0159202*ZAMV{-1} +(19.289321)*S2

EQUATION RMZD1         & MZD =(-278.69189) +29007.081*PP +1249.7559*CPI95
      +.750130463*MZD{-4} +436.97197 *S4 +.712875363*(MZD{-1} -(((((-278.69189)
      +29007.081*PP{-1}) +1249.7559*CPI95{1}) +.750130463*MZD{-5}) +436.97197
      *S4{-1}))

EQUATION RM1     & M1 =17.710918 +.64342571*HDP +(-4.847972)*URVKSP
      +.483282361*M1{1} +13.78689*S4 +.468759648*(M1{-1} -((((17.710918
      +.64342571*HDP{-1}) +(-4.847972)*URVKSP{1}) +.483282361*M1{-2})
      +13.78689*S4{-1}))

EQUATION RCPI951       & CPI95 =.149426089 +.004189243*T +.661505403
      *CPI95{-1} +.005385301*USD{-1}

EQUATION RIMPSC1       & IMPSC =(-27.562941) +.7709961*IMPSC{-1} +
      (-1.4911824)*DUSD{-1} +.354897152*HDP  +22.429666*U00Q4 +
      (-.761737807)*(IMPSC{-1} -(((((-27.562941) +.7709961*IMPSC{2}) +
      (-1.4911824)*DUSD{-2}) +.354897152*HDP{-1}) +22.429666*U00Q4{-1}))

EQUATION REXPSC1       & EXPSC =1.3901856*USD +.519504261*EXPSC{-1} +
      (-16.977681)*U99Q1

EQUATION RIHDP1        & IHDP =.395109779 +.649050636*CPI95 +
      .478098837*(IHDP{-1} -(.395109779 +.649050636*CPI95{-1}))

EQUATION RIIMP1        & IIMP =1.0445209*IEXP +1.0696159*(IIMP{-1} -
      1.0445209*IEXP{-1}) +(-.376968989)*  (IIMP{-2} -1.0445209*IEXP{-2})

EQUATION RIEXP1        & IEXP =.419249197 +.57143574*CPI95
       +.743603932*(IEXP{-1} -(.419249197 +.57143574 *CPI95{-1}))
```

EQUATION RPLAT1 & PLAT =(-7.111513) +1.0928945*IMPBC
+.626857877*(PLAT{-1} -((-7.111513) + 1.0928945*IMPBC{-1}))

EQUATION RINK1 & INK =2.5701131 +1.0339167*EXPBC +.375793569*(INK{-1} -
(2.5701131 +1.0339167* EXPBC{-1}))

Ako exogénne premenné boli použité premenné USD, KSSS, HTK, URVKSP, PAB a EAOB. Scenár budúceho vývoja predpokladá devalváciu SK zhruba o 15 % v 4. štvrťroku 2002, vyššiu hrubú tvorbu kapitálu (viac okolo 10 mld. Sk), mierny rast konečnej spotreby štátnej správy (hlavne vo 4. štvrťroku), ďalšie postupné mierne znižovanie úrokovej miery na vklady spolu a v druhej polovici obdobia jej mierny nárast. U daňových príjmov štátneho rozpočtu sa predpokladá veľmi mierny pokles ku koncu obdobia. Rast počtu ekonomicky aktívnych osôb by sa mal zastaviť na 2700 tisíc osôb. Konkrétne predpokladané exogénne hodnoty sú v nasledujúcej tabuľke.

Štvrťrok	EAOB	KSSS	HTK	PAB	URVKSP	USD
2001Q4	2664					
2002Q1	2670	27	63	40	4.8	48
2002Q2	2673	32	65	42	4.8	48
2002Q3	2676	34	63	41	4.7	48
2002Q4	2680	46	59	42.5	4.7	55
2003Q1	2682	27	73	40	4.8	55
2003Q2	2690	32	75	42	4.9	55
2003Q3	2687	34	75	40.1	4.9	55
2003Q4	2690	47	70	41.5	5	55
2004Q1	2692	28	73	39.3	5.2	55
2004Q2	2694	33	75	42	5.3	55
2004Q3	2696	36	75	40.1	5.4	55
2004Q4	2700	49	70	41	5.6	55
2005Q1	2700	29	73	39.5	5.7	55
2005Q2	2700	34	75	42	5.9	55
2005Q3	2700	37	75	40	6.2	55
2005Q4	2700	51	70	39.3	6.5	55

Na základe uvedených predpokladov vývoja a odhadnutých regresných rovníc môžeme do budúcnosti predpokladať nasledujúci vývoj:

Štvrťrok	hdp	hdpb	ihdp	ksd	yda	ydb	expsc
2002Q1	169.9	243.0	1.430	84.5	128.5	203.0	138.6
2002Q2	169.1	242.7	1.435	82.1	125.8	200.7	138.7
2002Q3	175.8	253.6	1.442	85.6	132.0	212.6	138.8
2002Q4	193.4	280.5	1.450	96.2	146.6	238.0	148.6
2003Q1	199.4	295.6	1.483	96.8	152.6	255.6	153.6
2003Q2	195.3	294.3	1.507	91.9	147.3	252.3	156.3
2003Q3	195.9	298.8	1.526	93.1	148.5	258.7	157.6
2003Q4	204.1	314.5	1.541	101.0	154.6	273.0	158.4
2004Q1	164.3	255.3	1.554	84.3	121.0	216.0	141.8
2004Q2	182.9	286.2	1.565	88.2	135.5	244.2	150.1
2004Q3	191.8	302.2	1.575	92.5	144.1	262.1	154.4
2004Q4	204.1	323.3	1.585	101.6	154.1	282.3	156.7

2005Q1	178.2	284.0	1.594	87.3	132.4	244.5	157.9
2005Q2	187.1	299.8	1.602	89.0	138.6	257.8	158.5
2005Q3	192.0	309.2	1.611	92.2	143.7	269.2	158.8
2005Q4	181.6	294.0	1.619	92.9	135.1	254.7	159.0

Štvrťrok	expbc	iexp	impsc	impbc	iimp	cpi95	pp
2002Q1	187.4	1.352	143.3	202.6	1.414	1.580	0.063631
2002Q2	187.8	1.353	148.8	209.9	1.411	1.596	0.063265
2002Q3	188.2	1.356	145.6	205.6	1.412	1.610	0.065692
2002Q4	202.0	1.359	156.3	221.5	1.417	1.624	0.072178
2003Q1	212.9	1.385	151.0	218.3	1.445	1.675	0.074351
2003Q2	219.5	1.405	159.9	234.5	1.466	1.713	0.072594
2003Q3	223.8	1.420	163.9	243.0	1.483	1.742	0.072892
2003Q4	226.8	1.432	172.3	257.7	1.496	1.765	0.075872
2004Q1	204.4	1.442	162.8	245.2	1.507	1.785	0.061027
2004Q2	217.8	1.451	163.4	247.8	1.516	1.803	0.067890
2004Q3	225.4	1.460	166.1	253.2	1.525	1.818	0.071156
2004Q4	230.0	1.468	173.2	265.6	1.533	1.833	0.075577
2005Q1	232.9	1.475	169.0	260.4	1.541	1.846	0.065998
2005Q2	235.0	1.483	169.3	262.2	1.549	1.860	0.069311
2005Q3	236.6	1.490	171.0	266.1	1.556	1.873	0.071104
2005Q4	238.0	1.497	191.3	299.1	1.564	1.886	0.067254

Štvrťrok	m1	mzd	mzdre	nezam	ink	plat	sbu
2002Q1	218.3	12307	7789	548.531	197.390	211.521	-14.131
2002Q2	210.6	12798	8021	560.347	197.086	220.487	-23.401
2002Q3	210.7	12842	7976	558.557	197.298	216.500	-19.202
2002Q4	235.4	14875	9161	556.619	211.449	234.287	-22.838
2003Q1	236.7	13274	7926	580.905	222.670	230.992	-8.322
2003Q2	234.1	13619	7952	601.325	229.554	248.916	-19.363
2003Q3	233.2	13682	7854	592.263	233.979	258.343	-24.365
2003Q4	251.3	15750	8921	586.781	237.012	274.372	-37.360
2004Q1	219.7	13699	7673	605.652	213.938	260.853	-46.915
2004Q2	215.9	14172	7862	614.262	227.808	263.656	-35.848
2004Q3	219.3	14330	7882	608.209	235.656	269.633	-33.977
2004Q4	241.6	16462	8983	604.491	240.337	283.132	-42.795
2005Q1	221.5	14224	7703	622.959	243.351	277.467	-34.116
2005Q2	216.6	14690	7899	630.439	245.489	279.487	-33.998
2005Q3	215.8	14876	7944	623.425	247.166	283.682	-36.516
2005Q4	221.1	16816	8918	617.361	248.599	319.727	-71.127

Na ročnej báze výsledky o tempe rastu HDP v mld. s. c. , salde bežného účtu platobnej bilancie (v mld. Sk resp. % z HDP) sú nasledujúce:

Rok	HDP s. c.	% rastu	SBU mld. Sk	% z HDP	Inflácia
2002	708,2	2,7	-79,6	-7,8	4,1
2003	794,7	12,2	-89,4	-7,4	8,7
2004	743,1	-6,5	-159,5	-13,7	3,8
2005	738,9	-0,6	-175,8	-14,8	2,8

Podľa prognózy vývoj v druhej polovici prognózovaného obdobia nadobúda u HDP aj salda bežného účtu silne nepriaznivé hodnoty. Keďže model vychádza z reality slovenských čísiel, scenár budúceho vývoja exogénnych premenných je možný, možný vývoj politickej situácie aj s dopadmi na ekonomiku SR je veľmi neurčitý a je otázkou aké dopady na našu ekonomiku budú mať naše integračné ambície rozhodli sme sa nehľadať krajšie prognostické výsledky a ponechať tieto.

Literatúra:

Chajdiak, J. – Ištvániková, A.: Metódy prognózovania ekonomického vývoja. Regresné a ekonometrické modelovanie. Bratislava, Statis 2001

Adresa autorov:

Ekonomická univerzita, Fakulta hospodárskej informatiky
Dolnozemská 1, 85325 Bratislava
chajdiak@statis.biz
istvanik@dec.euba.sk
szomolan@dec.euba.sk

Krátkodobá prognóza štvrťročného objemu HDP
v mld. Sk s. c. 1995 na roky 2002 a 2003

Doc. Ing. Jozef Chajdiak, CSc.

K prognóze vývoja štvrťročného objemu HDP v mld. Sk stálych cien roku 1995 sme použili regresný model:

$HDP = 163.8 – 1.549*t + 0.045*t^2 + 13,7*S2 + 14.5*S3 + 6.8* S4$

kde t je časová premenná, pričom t = 1 v prvom štvrťroku 1993 a S2, S3 a S4 sú umelé premenné reprezentujúce 2., 3. a 4. štvrťrok.

Výstup so štatistikami odhadu modelu je nasledujúci:

```
PROGNÓZA HDP (v mld. Sk stálych cien 1995)
t>20, t t2, sezónnosť umelé premenné

Model: MODEL1
Dependent Variable: HDP

Analysis of Variance

                          Sum of          Mean
Source           DF      Squares        Square      F Value
Prob>F

Model             5    981.73101    196.34620      267.265
0.0001
Error            10      7.34649      0.73465
C Total          15    989.07750

    Root MSE       0.85712     R-square       0.9926
    Dep Mean     165.73750     Adj R-sq       0.9889
    C.V.           0.51715

Parameter Estimates

                 Parameter      Standard    T for H0:
Variable  DF      Estimate         Error   Parameter=0    Prob > |T|

INTERCEP   1    163.830435    9.07476952        18.053        0.0001
T          1     -1.548539    0.64910710        -2.386        0.0382
T2         1      0.044733    0.01135678         3.939        0.0028
S2         1     13.663216    0.60838837        22.458        0.0001
S3         1     14.536966    0.61402259        23.675        0.0001
S4         1      6.821250    0.62288581        10.951        0.0001
```

Pôvodné (Dep. Var.) a vyrovnané hodnoty (Predicted Value) HDP sú v nasledujúcej časti výstupu:

PROGNÓZA HDP (v mld. Sk stálych cien 1995)
t>20, t t2, sezónnosť umelé premenné

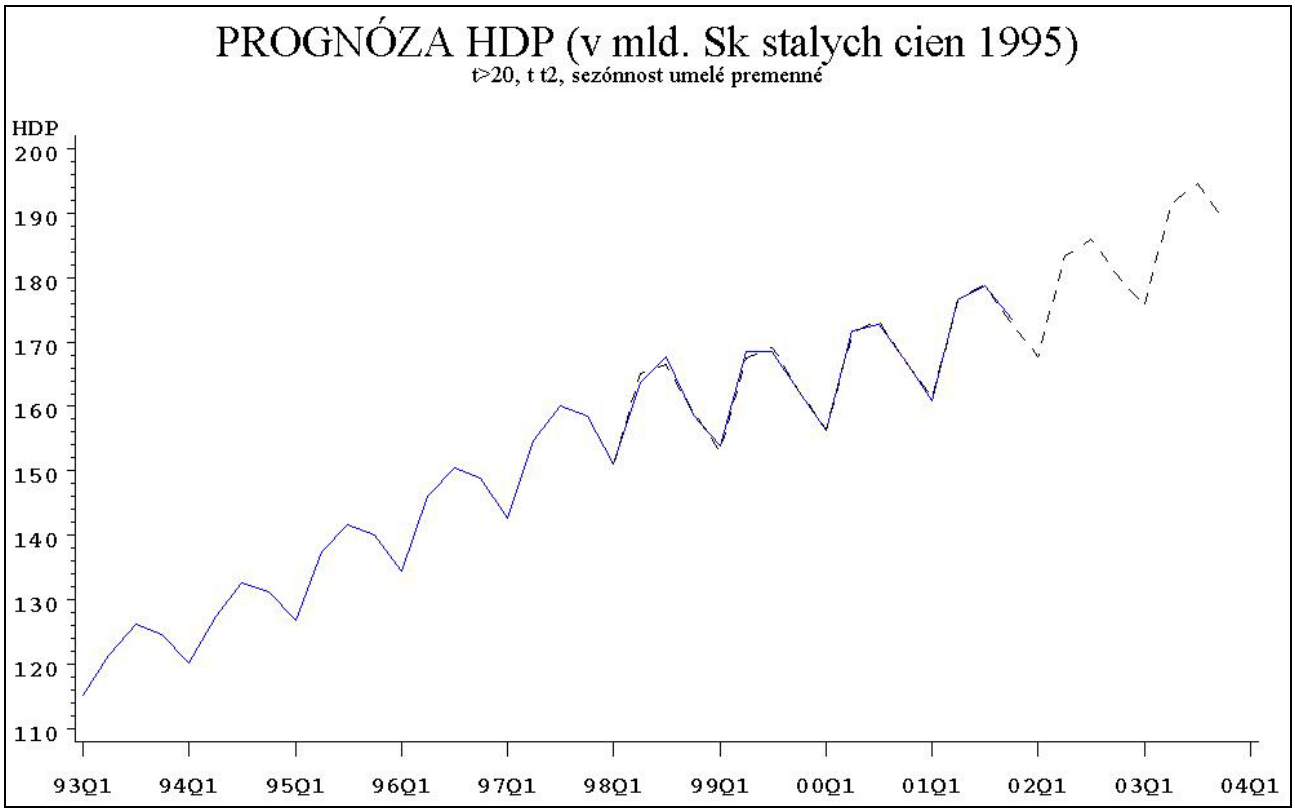
Obs	Q	Dep Var HDP	Predict Value	Residual
1	98Q1	151.1	151.0	0.0616
2	98Q2	163.7	165.1	-1.3766
3	98Q3	167.7	166.4	1.2852
4	98Q4	158.6	159.3	-0.6530
5	99Q1	153.9	153.1	0.8248
6	99Q2	168.5	167.5	1.0288
7	99Q3	168.6	169.2	-0.5673
8	99Q4	162.3	162.4	-0.0634
9	00Q1	156.2	156.5	-0.3434
10	00Q2	171.7	171.3	0.4027
11	00Q3	172.8	173.4	-0.5512
12	00Q4	167.0	166.9	0.0948
13	01Q1	160.9	161.4	-0.5430
14	01Q2	176.5	176.6	-0.0548
15	01Q3	178.8	179.0	-0.1666
16	01Q4	173.5	172.9	0.6216
17	02Q1	.	167.8	.
18	02Q2	.	183.2	.
19	02Q3	.	186.0	.
20	02Q4	.	180.3	.
21	03Q1	.	175.5	.
22	03Q2	.	191.4	.
23	03Q3	.	194.5	.
24	03Q4	.	189.1	.

Sum of Residuals	0
Sum of Squared Residuals	7.3465
Predicted Resid SS (Press)	19.8655

Výsledky prognózy spolu s indexmi rastu k rovnakému obdobiu prechádzajúceho roka sú nasledujúce:

02Q1	167,8	1.043
02Q2	183,2	1.038
02Q3	186,0	1.040
02Q4	180,3	1.039
03Q1	175,5	1.046
03Q2	191,4	1.045
03Q3	194,5	1.046
03Q3	189,1	1.049

Grafická prezentácia výsledkov prognózy je na obr. 1.

Obr.1 Vývoj a prognóza vývoja HDP

Adresa autora:
chajdiak@statis.biz

1 Rast HDP

2002
V roku 2002 očakávame ďalšiu akceleráciu rastu z 3,3% v roku 2001 na 4,1% vo volebnom roku. Predpokladáme pokračujúci vplyv politického cyklu na krátkodobý rast HDP. Fiskálne nástroje budú rast podporovať. K podpore sa pridá aj rast exportu a teda priemyselnej výroby v druhej polovici roka 2002.

2003-2004
Očakávame oveľa slabšie fiskálne vplyvy na rast HDP v prvej polovici ďalšieho volebného cyklu. Reformovanie zdravotníctva, sociálnej sféry, školstva ako aj skončenie väčšiny cenových regulácií do konca roku 2004 môže značne tlmiť domáci dopyt. Nepredpokladáme však výraznejšie zníženie dynamiky rastu HDP, nakoľko očakávame prvé silnejšie vplyvy zvýšených exportných kapacít v priemysle (kvôli prílevu priamych zahraničných investícií). Koncom tohto obdobia by mohol rast dosahovať úroveň 5 % (za predpokladu rozumnej hospodárskej ako aj integračnej politiky).

2005
Členstvo v EÚ by malo značne zvýšiť investičnú atraktivitu SR a mal by pokračovať silný prílev priamych zahraničných investícií. Vysoká nezamestnanosť spomedzi krajín V4 bude znamenať dostatok ľudských zdrojov pre expanziu a predpokladáme, že rast exportu bude prevyšovať rast domáceho dopytu ako aj rast HDP. Koncom 2005 bude zrejme znovu politicky zvýšený domáci dopyt (s ohľadom na blížiace sa voľby), ale vplyv bude čiastočne limitovaný úsilím o zavedenie jednotnej európskej meny (a teda fiskálnym Maastrichtským kritériom).

Tabuľka 1 Odhad rastu HDP

ROK	percento rastu HDP
2002	4.1%
2003	4.2%
2004	5.0%
2005	5.5%

Zdroj: ING Bank

2 Bežný účet

Bežný účet bude počas celého obdobia naďalej determinovaný hlavne vplyvom zahraničného obchodu.

2002
Predpokladáme udržanie vysokého deficitu zahraničného obchodu v prvej polovici 2002. Nárast hlavne spotrebiteľských dovozov by mal pretrvávať po celý rok kvôli vysokému zvýšeniu čistej reálnej mzdy. Rast čistej reálnej mzdy očistenej o vplyv verejno-prospešných prác sa zvýši z hodnoty okolo 0% v rokoch 2000 –2001 na vyše 4% v roku 2002. V druhom polroku 2002 je možné že dôjde k určitému odkladaniu technologických dovozov kvôli volebnej neistote. Zároveň dôjde v dôsledku zvýšenia rastu v EÚ a V4 k akceleráciu slovenského vývozu a deficit zahraničného obchodu bude zrejme pozvoľne klesať.

2003-2005
Umiernenejšia fiskálna politika ako aj pokračujúci rast exportu bude tlačiť na ďalšie znižovanie deficitu v rokoch 2003-2004. Zároveň však kvôli zvýšeniu kredibility dátumu nášho vstupu do EÚ (odhadovaného na leto 2004) budú prúdiť priame zahraničné investície na Slovensko, čo bude znamenať tlak na technologické dovozy. Rast slovenského exportu by mohol byť výrazne zvýšený od roku 2005.

V tomto roku zvýšená kapacita Slovenského exportu môže prevýšiť rast techonologických dovozov.

Tabuľka 2 Saldo bežného účtu

ROK	V mld. Sk	% z HDP
2002	-86.6	-8.3%
2003	-69.8	-6.2%
2004	-64.2	-5.4%
2005	-74.9	-6.0%

Zdroj: ING Bank

Ján Tóth

AKO VNÍMA EKONOMICKÚ SITUÁCIU NA SLOVENSKU SPOTREBITEĽ

Valéria Bezáková, Ústav pre výskum verejnej mienky pri ŠÚ SR

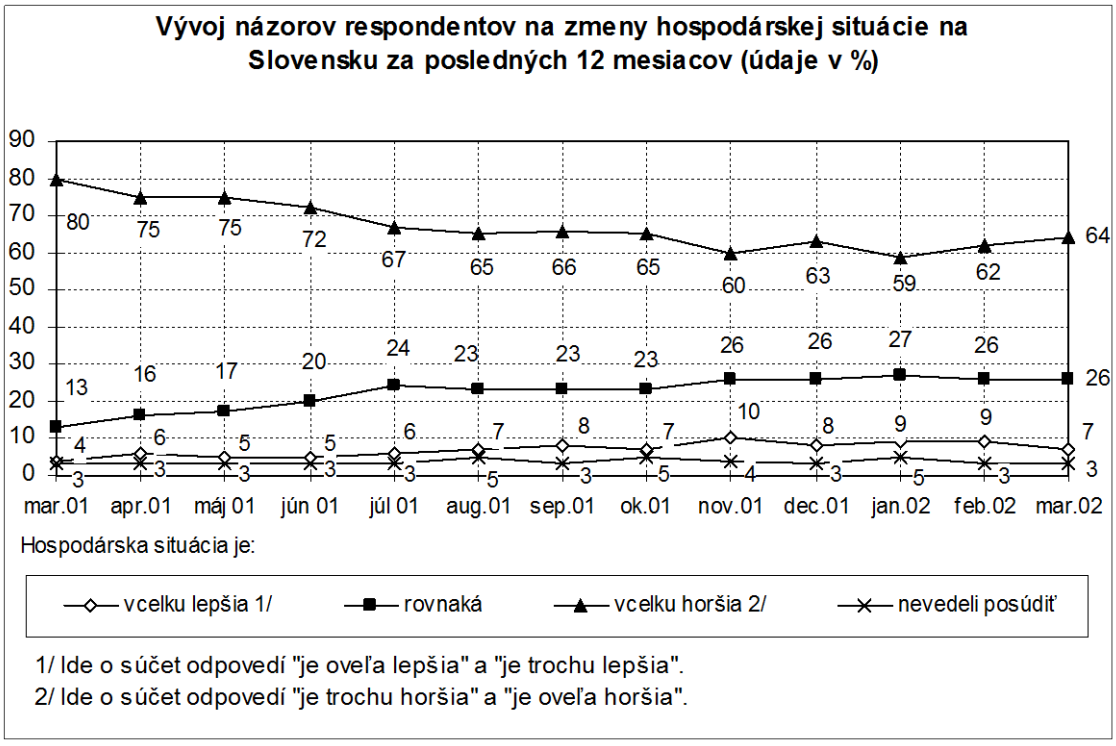
Úvod

Spotrebiteľské nálady občanov starších ako 16 rokov sú predmetom prieskumu verejnej mienky Spotrebiteľský barometer, ktorý je súčasťou medzinárodného programu koordinovaného Direktoriátom pre ekonomické a finančné záležitosti Európskej komisie. Ústav pre výskum verejnej mienky pri ŠÚ SR je doň zapojený štvrťročnými prieskumami od apríla 1999, mesačnými od apríla 2000. V rámci tohto zisťovania sú v centre pozornosti názory obyvateľov na finančnú situáciu v domácnosti, úmysly investovať, ale najmä mienka o súčasnom dianí v ekonomike a očakávania jej ďalšieho vývoja. Na otázky v najnovšom prieskume počas prvej marcovej dekády 2002 odpovedalo 1146 respondentov reprezentujúcich populáciu Slovenska od 16 rokov vyššie v znakoch: pohlavie, vek, vzdelanie, národnosť, veľkosť bydliska a kraj.

Hodnotenie doterajšej hospodárskej situácie na Slovensku

Po oznámení zámeru vlády upraviť regulované ceny k 1. januáru 2001 začali v názorovej hladine občanov narastať nedôvera a pesimizmus, ktoré pri väčšej časti otázok kulminovali v marci minulého roku. Od ďalšieho mesiaca začala nespokojnosť občanov ustupovať a bolo možné sledovať relatívne priaznivý vývoj. Pri 2 indikátoroch o hospodárskom vývine v štáte roztrpčenosť opýtaných klesala do januára tohto roka, od februára sa opäť začala zvyšovať. Rozdiely medzi kulminačným bodom v marci 2001 a aktuálnym výskumom v marci 2002 ostali však pri oboch spomenutých otázkach štatisticky významné. Podiel hlasov, ktoré doterajší vývoj hospodárskej situácie na Slovensku hodnotili ako zhoršenie, sa za uvedené obdobie znížil o 16 percentuálnych bodov, z 80 % na 64 %. Stav bez zmien konštatovala v marci 2002 približne štvrtina opýtaných (26 %) a necelá desatina (7 %) ocenila doterajší vývoj pozitívnym hodnotením (hospodárska situácia sa zlepšila).

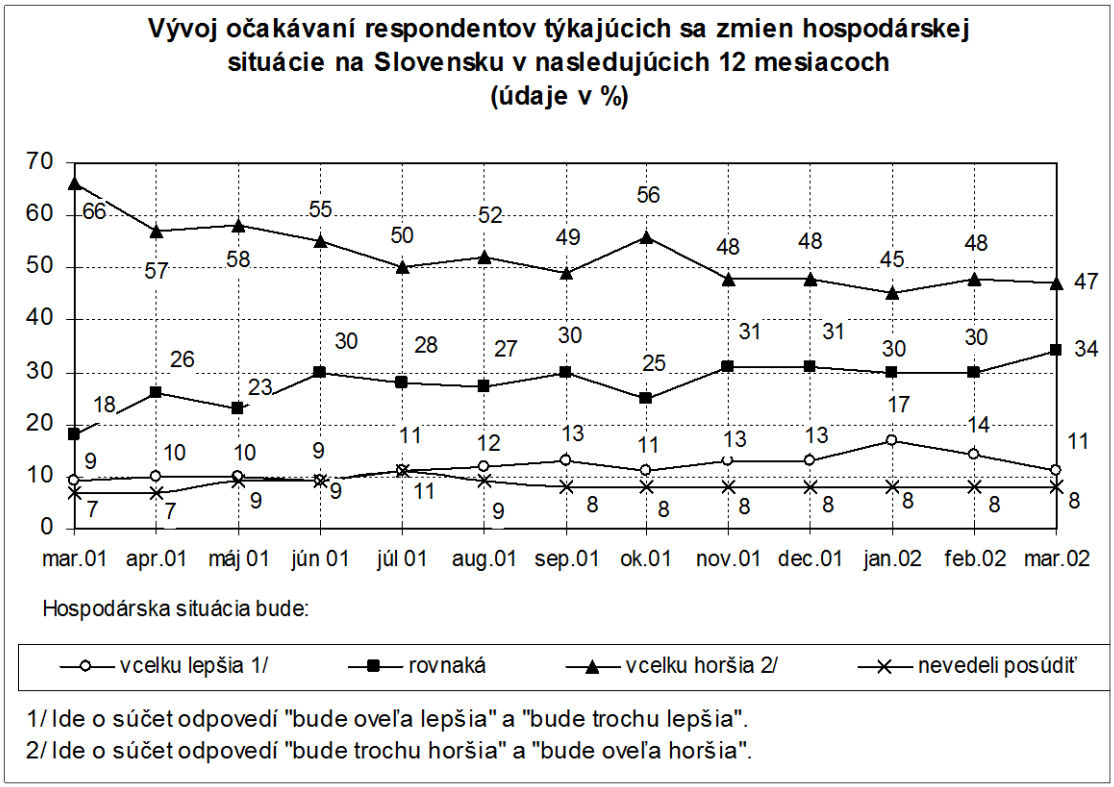
Graf č. 1

Očakávaný vývoj ekonomiky na Slovensku

Pri odhade ďalších perspektív ekonomiky na Slovensku možno v názoroch občanov sledovať podobné vývojové tendencie ako pri hodnotení jej doterajšieho vývinu. V marci minulého roka zhoršenie ekonomickej situácie na Slovensku očakávali dve tretiny oslovených osôb. Od apríla 2001 sa podiel pesimistov znižoval do januára 2002, kedy ich bolo 45 %. V súčasnosti sa na ďalší vývoj ekonomiky díva s nedôverou 47 % opýtaných. Tretina respondentov (34 %) v nasledujúcich 12 mesiacoch nepredpokladá zmeny v porovnaní s dneškom a približne desatina odpovedí (11 %) je optimistická.

Graf č. 2

Hodnotenia a očakávania vývoja hospodárskej situácie v členských štátoch EÚ

Otázky Spotrebiteľského barometra sa kladú aj v členských štátoch EÚ a v štátoch pripravujúcich sa na vstup do EÚ. Publikácia European economy, Supplement B, ktorú vydáva Direktoriát pre ekonomické a finančné záležitosti Európskej komisie, poskytuje podrobnejšie výsledky pri jednotlivých indikátoroch, zatiaľ však iba pre členské krajiny. [1/]

V marci 2002 občania členských štátov EÚ hodnotili doterajší vývoj hospodárskej situácie vo svojej krajine číslami od –42 do -2. Podľa dostupných údajov bola najväčšia nespokojnosť v Spolkovej republike Nemecko (-42) a v Portugalsku (-39), relatívne zhovievavejšie hodnotenia poskytli obyvatelia Dánska (-2), Fínska (-3) a Švédska (-8). Marcová hodnota pre Slovensko (-42) je rovnaká ako v Nemecku, ale od priemeru pre členské štáty EÚ (-24) sa líši dosť výrazne (18 bodov). Údaje možno porovnať v nasledujúcej tabuľke.

1/ Údaje sa poskytujú v prepočítanej podobe váženého súčtu percentuálneho zastúpenia jednotlivých odpovedí. Hodnoty sa pohybujú v intervale od –100 do +100, pričom hodnota –100 znamená maximálnu nedôveru, nespokojnosť, pesimizmus a hodnota +100 maximálnu dôveru, spokojnosť, optimizmus.

marec 2002	Ako sa vyvíjala hospodárska situácia v štáte v uplynulých 12 mesiacoch	Ako sa bude vyvíjať hospodárska situácia v štáte v nasledujúcich 12 mesiacoch
Belgicko	-26	+2
Dánsko	-2	+3
Spolková republika Nemecko	-42	-17
Grécko	-25	-15
Španielsko	-10	-6
Francúzsko	-25	-14
Írsko	-25	-13
Taliansko	-16	+3
Holandsko	-34	-7
Rakúsko	-25	+2
Portugalsko	-39	-25
Fínsko	-3	+5
Švédsko	-8	+11
Veľká Británia	-15	-8
Európska Únia spolu	**-24**	**-8**
Slovensko	*-42*	*-27*

Z tabuľky ďalej vyplýva, že laické hospodárske prognózy sa v členských štátoch Európskej únie v marci 2002 pohybovali od hodnoty – 25 (v Portugalsku) do +11 (vo Švédsku). Zo štrnástich členských štátov v ôsmich prevládal pesimizmus nad optimizmom. Hodnota indikátora na Slovensku dosiahnutá prieskumom v mesiaci marec 2002 mala hodnotu -27, čo znamená, že výroky obyvateľov Slovenska o budúcom hospodárskom vývoji boli blízke predpovediam obyvateľov Portugalska (boli len o niečo nepriaznivejšie), ale od priemeru EÚ delila Slovensko vzdialenosť 19 bodov.

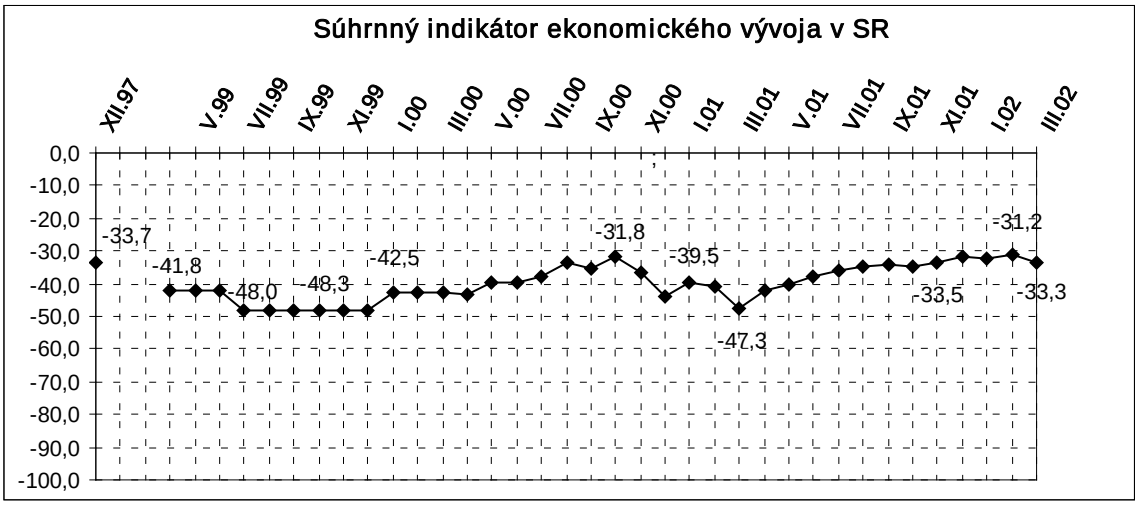
Súhrnný indikátor ekonomického vývoja v SR

Okrem hodnotenia hospodárskej situácie na Slovensku sa respondenti v prieskume Spotrebiteľský barometer vyjadrovali o cenovej hladine tovarov a služieb, o podmienkach pre veľké nákupy a o podmienkach sporenia. Popri ďalšom vývoji hospodárskej situácie na Slovensku v nasledujúcich 12 mesiacoch odhadovali i ďalší vývoj cenovej hladiny a nezamestnanosti. Ich odpovede boli zhrnuté do indikátora, ktorého hodnoty sa taktiež vyskytujú v intervale od –100 do +100 s rovnakou interpretáciou.

Vo sfére očakávaní a hodnotení ekonomických pomerov v štáte boli v marci 2002 podľa tohto súhrnného indikátora občania viac nespokojní ako spokojní (-33,3), aj keď ich nespokojnosť nemala pri poslednom prieskume takú intenzitu ako napríklad pred rokom, keď bol príslušný index výrazne horší (o 14,0 bodov) a mal hodnotu –47,3 (Údaje možno porovnať v grafe č. 3 na nasledujúcej strane). Od apríla 2001 bol priebeh súhrnného indikátora vcelku pozitívny, napätie súvisiace s ekonomickými ukazovateľmi u obyvateľov klesalo až do februára 2002, kedy bola nameraná relatívne najpriaznivejšia hodnota tohto ukazovateľa (-31,2). Aj keď je marcová hodnota (-33,3) horšia o 2,1 bodu, stále patrí k relatívne priaznivým zisteniam pri tomto indikátore, o čom svedčí i fakt, že napätie

vyjadrené touto hodnotou je o 6,4 bodu nižšie než je dlhodobý priemer zo všetkých zisťovaní (–39,7).

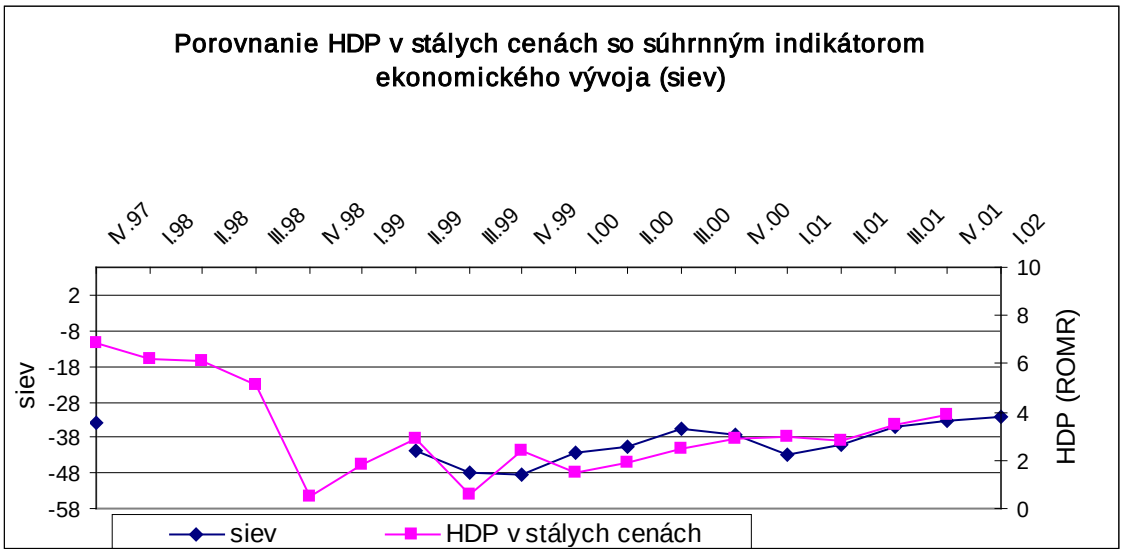
Graf č. 3

Spotrebiteľský barometer a HDP

Otázka využitia jednotlivých indikátorov Spotrebiteľského barometra získaných prieskumami ÚVVM pri ŠÚ SR na prognózovanie ako i na analýzu ich vzťahu s vývojom HDP nie je celkom uzavretá kvôli nedostatočnej dĺžke časového radu Spotrebiteľského barometra. Na tomto mieste ponúkame porovnanie štvrťročných hodnôt súhrnného indikátora ekonomického vývoja (siev) s medziročnými prírastkami HDP vyjadreného v stálych cenách, keďže HDP momentálne vykazuje najvyššiu koreláciu práve s týmto indikátorom Spotrebiteľského barometra. [1,2/]

Graf č. 4

1/ Po pilotnom prieskume v decembri 1997 pristúpil ÚVVM k pravidelným prieskumom až v apríli 1999, preto medzi IV. štvrťrokom 1997 a II. štvrťrokom 1999 údaje zo Spotrebiteľského barometra chýbajú.

2/ ROMR – rovnaké obdobie minulého roka.

ZHRNUTIE

Pri hodnotení ekonomickej situácie na Slovensku v porovnaní s marcom 2001 došlo u občanov k posunu, ktorý svedčí o výraznejšom znížení napätia nachádzajúceho sa vo verejnej mienke. Aj keď negatívne vyjadrenia ostali v prevahe, pri prieskume v marci 2002 ich bolo o 16 percentuálnych bodov menej ako pred rokom. Medzirocne sa zlepšili aj očakávania ďalšieho ekonomického vývinu na Slovensku. Pri aktuálnom prieskume ich bolo o 19 percentuálnych bodov menej ako v marci 2001.

Podľa údajov ŠÚ SR v 1. štvrťroku 2001 vzrástlo HDP v stálych cenách o 3,0 %. Podľa odpovedí respondentov v prieskume Spotrebiteľský barometer by mal byť tohtoročný výsledok vývoja HDP v 1. štvrťroku priaznivejší ako pred rokom. Na základe vývoja súhrnného indikátora ekonomického vývoja možno pre 1. štvrťrok roku 2002 predpokladať medziročný prírastok HDP vyjadreného v stálych cenách o 3,6 %.

POHĽADY NA EKONOMIKU SLOVENSKA 2001

Slovenská štatistická a demografická spoločnosť zorganizovala 22. 2. 2001 v hoteli Fórum v Bratislave konferenciu Pohľady na ekonomiku Slovenska pod záštitou podpredsedu vlády Ivana Mikloša. Konferencie sa zúčastnilo vyše 150 účastníkov - predstavitelia štátnej správy a samosprávy, poslanci Národnej rady SR, zástupcovia zamestnávateľov a odborový predstavitelia, predstavitelia podnikovej sféry, vysokých škôl a výskumných ústavov, študentov, predstavitelia tlače a iní odborníci. Konferencia sa zamerala na tri okruhy problémov:

1. prognózy vývoja HDP a námety na jeho rast,
2. prognózy vývoja nezamestnanosti a námety na zabezpečenie jej poklesu,
3. prístupový proces k euro – problémy a námety.

Konferenciu otvoril a rokovanie k 1. Okruhu problémov viedol Peter Mach, predseda Štatistického úradu SR a predseda Slovenskej štatistickej a demografickej spoločnosti. S úvodným referátom vystúpil k problematike konferencie podpredseda vlády SR Ivan Mikloš.

S príspevkami k 1. okruhu problémov vystúpili: J. Haluška (Infostat), V. Páleník (Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky SAV (ÚSSE SAV)), P. Karas (Prognostický ústav SAV (PÚ SAV)), I. Šujan (ÚSSE SAV), J. Chajdiak (Ekonomická univerzita (EU)), P. Ševcovic (Národná banka Slovenska (NBS)), M. Barto (Slovenská sporiteľňa (SlSp)), P. Dufek (Československá obchodná banka (ČSOB)), J. Tóth (ING Bank). V tejto časti vystúpila tiež M. Bohatá, predsedníčka Českého štatistického úradu, ktorá sa vyjadrila k prerokovávaným témam z pohľadu podmienok Českej republiky, vystúpenie doplnila aktuálnymi informáciami z príprav sčítania obyvateľov, domov a bytov v ČR.

Na záver 1. časti konferencie ospravedlnil P. Mach z ďalšej účasti z dôvodov pracovnej zaneprázdnenosti I. Mikloša, seba a M. Bohatú. Ďalšie časti konferencie viedol M. Cár (Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny). Kvôli úplnosti uvedieme prehľad prednášajúcich, ktorí sa vyjadrili ku ďalším problémovým okruhom.

K 2. okruhu vystúpili: M. Olexa (Infostat), V. Kvetan (ÚSSE SAV), P. Karas (PÚ SAV), I. Šujan (ÚSSE SAV), J. Chajdiak (EU), M. Barto (SlSp), Ľ. Odór (ČSOB), J. Tóth (ING Bank) a nakoniec uvádzame zoznam referujúcich ku 3. okruhu: V. Páleník (ÚSSE SAV), P. Karas (PÚ SAV), J. Chajdiak (EU), P. Ševcovic (NBS), Ľ. Odór (NBS) a J. Tóth (ING bank).

Stručne sa zmienime o obsahovej náplni jednotlivých problémových okruhov.

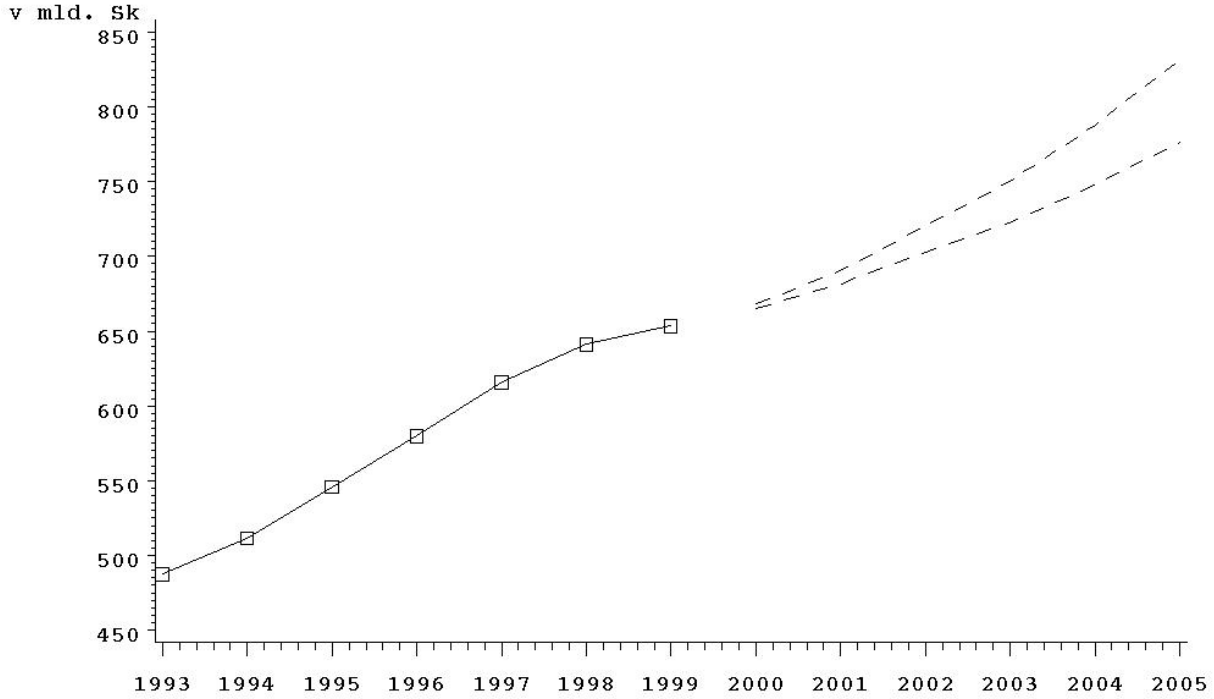
V rámci 1. okruhu bola jednou z tém, problematika hospodárskeho rastu meraného objemom HDP (v s. c. 1995, v metodike ESA95). Výsledky prognóz jednotlivých autorov sú v tab. 1. Tab. 2 obsahuje minimálnu a maximálnu verziu rastu HDP z uvedených prognóz. Údaje tab. 2 sú prezentované aj na obr. 1.

Tab.1 Prognóza vývoja ročného objemu HDP (v mld. Sk. s. c. 1995, metodika ESA95, v %)

Rok	**Barto**		**ČSOB**		**Chajdiak**		**Infostat**		**Kárász**	
1999	653,3	Rast	653,3	Rast	653,3	Rast	653,3	Rast	653,3	Rast
2000	667,7	2,2	665,1	1,8	668,1	2,3	665,7	1,9	667,0	2,2
2001	689,0	3,2	683,7	2,8	685,5	2,6	684,1	2,8	685,4	3,4
2002	716,6	4,0	709,7	3,8	705,5	2,9	706,7	3,3		
2003	748,8	4,5	741,6	4,5	728,1	3,2	734,9	4,0		
2004	785,5	4,9	778,0	4,9	753,3	3,5	769,5	4,7		
2005	825,6	5,1	815,3	4,8	781,1	3,7	809,5	5,2		
Rok	**Páleník**		**Ševčovic**		**Šujan**		**Tóth**			
1999	653,3	Rast	653	Rast	653,3	Rast	653,3	Rast		
2000	666,4	2,0	667	2,1	666,4	2,0	667,7	2,2		
2001	681,6	2,3	687	3,0	684,4	2,7	690,6	3,4		
2002	703,1	3,2	715	4,0	708,3	3,5	720,2	4,3		
2003	722,5	2,8	746	4,4	735,3	3,8	750,4	4,2		
2004	747,9	3,5	783	5,0	768,4	4,5	787,8	5,0		
2005	776,1	3,8			804,6	4,7	831,7	5,6		

Tab.2 Minimálna a maximálna verzia rastu HDP (v mld. Sk. s.c. 1995, metodika ESA95; v %)

Rok	min	%	max	%
2000	665,1	1,8	668,1	2,3
2001	681,6	2,5	690,6	3,4
2002	703,1	3,2	720,2	4,3
2003	722,5	2,8	750,4	4,2
2004	747,9	3,5	787,8	5,0
2005	776,1	3,8	831,7	5,6
2005/1999		18,8		27,3

Obr. 1 Vývoj ročného objemu HDP a minimálna a maximálna prognóza

Z uvedených výsledkov jednotlivých prognóz môžeme konštatovať ich pomerne vysokú mieru zhody a urobiť nasledujúce závery:

1) Všetci prognostici očakávajú rast HDP s tempami od 1,8 % (ČSOB, 2000/1999) po 5,6 % (J. Tóth, 2005/2004).
2) Rast HDP by sa mal podľa jednotlivých prognóz postupne zrýchľovať, pričom u časti prognóz sa predpokladá volebný cyklus v raste HDP, t. j. rýchlejší rast v roku 2002 s kompenzačným spomalením v roku 2003.
3) V neformálnej diskusii sa objavila otázka – čo je recesia? Klasickou odpoveďou je, že recesiu vyjadruje záporný rast HDP, t. j. pokles jeho objemu v čase. Iný pohľad predstavuje, že recesiou je pomalší rast HDP ako je rast HDP v Európskej únii. Z tohto druhého pohľadu pri raste HDP v EÚ o 3 % recesiu môžeme jednoznačne vyhlásiť v roku 2000, u vyše polovici autorov aj v roku 2001 a pri dvoch menej optimistických prognózach až do roku 2004.

V druhom okruhu problémov o nezamestnanosti sa prakticky všetci prednášatelia zhodli na malej pravdepodobnosti výraznejšieho zníženia miery nezamestnanosti v najbližších niekoľkých rokoch.

V treťom okruhu prezentovali prednášatelia svoje názory na možnosti zavedenie európskej menovej jednotky euro v podmienkach Slovenskej republiky. Predniesli rôzne námety a zamyslenia k danej problematiky. Z vyjadrení autorov sa zdá, že táto nesporne veľmi zložitá úloha bude pre nás aktuálna najskôr o desať rokov.

Podrobnejšie sa možno s obsahom vystúpení oboznámiť v Zborníku príspevkov, ktorý obdržali účastníci konferencie. Zborník bol daný k dispozícii členom vlády SR a bol distribuovaný vybraným knižniciam.

Na záver konferencie sa k prednášaným témam vyjadrili v krátkych diskusných vystúpenia aj prihlásení účastníci. M. Kovačka (EU) prezentoval diskusný príspevok pohľadu na ekonomiku z filozofickej reflexie. S. Kozlík (poslanec za HZDS) sa kriticky vyjadril k referátu I. Mikloša ako aj k výsledkom vlády M. Dzurindu z hľadiska diskutovaných problémových okruhov. Pán Marenčík z Asociácie bánk SR stručne informoval o činnosti tejto ustanovizne a poukázal na problematiku medzinárodných účtových štandardov (IAS).

Na základe priamej reakcie účastníkov konferencie, či už v prestávkach rokovania, alebo v spoločenskej časti po ukončení oficiálnych vystúpení, možno konštatovať , že konferencia bola priaznivo prijatá a možno ju považovať za úspešnú z niekoľko pohľadov. Z pohľadu výberu tém (problémových okruhov), z pohľadu výberu referujúcich a taktiež z organizačného hľadiska, kde bolo kladne hodnotené priame pozvanie účastníkov z rozličných „vrstiev“ ako napríklad poslancov NR SR, odborových predákov, predstaviteľov štátnej správy a samosprávy, akademickej obce a ďalších odborných záujemcov.

Predpokladá sa, že v budúcom roku 2002 po 15. marci prebehne nový ročník konferencie Pohľady na ekonomiku Slovenska s tematickým zameraním na prognózy vývoja HDP a bežného účtu platobnej bilancie. Očakávame, že na druhom ročníku vystúpi podstatná časť prednášajúcich z prvého ročníka konferencie.

Konferenciu zorganizoval programový a organizačný výbor v zložení:
Doc. Ing. Jozef Chajdiak, CSc. – predseda, RNDr. Ján Luha, CSc. – tajomník, RNDr. Peter Mach, Ing. Michal Olexa, PhD., RNDr. Viliam Páleník, PhD., Ing. Juraj Kvetko, CSc.

Doc. Ing. Jozef Chajdiak,CSc., RNDr. Ján Luha, CSc.
Slovenská štatistická a demografická spoločnosť

Za profesorom Adamom Laščiakom

Prof., Ing. Adam Laščiak, DrSc. nás opustil pred rokom dňa 3. 4. 2001. Táto smutná správa zasiahla našu odbornú verejnosť a zvlášť členov Slovenskej štatistickej a demografickej spoločnosti, ktorej bol Adam Laščiak dlhoročným členom a jedným z jej čestných členov. Mali sme možnosť pravidelne sa s ním stretávať na rôznych štatistických akciách.

Chronológia jeho životnej cesty:

Narodený: 28. 3. 1929, Belá pri Varíne, okr. Žilina, Slovensko

Školy a vzdelanie:

1935 – 1937 Základná škola – Belá pri Varíne

1937 – 1942 L' école primaire, Sceaux du Gatinas, Francúzsko

1942 – 1944 Meštianka, Varín

1944 – 1948 Obchodná akadémia, Martin

1948 – 1952 Vysoká škola obchodná – Vysoká škola hospodárskych vied, Bratislava

1958 – 1960 Leningradská univerzita – Postgraduálne štúdium matematiky v ekonómii

1967 Standford University – USA – Postgraduálne štúdium matematiky v sociálnych vedách a vo výpočtovej technike

1997 – 1990 JASPEX – Postgraduálne štúdium anglického jazyka

Vedecké a pedagogické stupne:

1963 – C. Sc. – Vysoká škola ekonomická, Bratislava

1965 – Docent – Vysoká škola ekonomická, Bratislava

1978 – Profesor – Fakulta riadenia, VŠE, Bratislava

1988 - DrSc. pre dynamické modely

1992 – Profesor VŠE, Branislava

Zahraničné jazyky: francúzsky, ruský, anglický, poľský

Profesionálne umiestnenie:

1952 – 1964 asistent a odborný asistent, Katedra štatistiky, VŠE, Bratislava

1964 – 1966 vedúci Katedry kybernetiky, VŠE

1966 – 1967 prodekan Fakulty riadenia. VŠE

1967 – 1968 expert OSN pre UNDP, Tunisko

1968 – 1968 docent na Katedre operačnej analýzy, VŠE

1969 – 1970 hosťujúci profesor na Otawskej univerzite, Kanada

1971 – 1972 vedúci Katedry operačnej analýzy, Fakulta riadenia, VŠE

1972 – 1973 prodekan Fakulty riadenia, VŠE

1973 – 1980 prorektor pre výstavbu, VŠE

1980 – 1990 dekan Fakulty riadenia, VŠE

1990 – 1999 profesor na Ekonomickej univerzite, Bratislava

Iné umiestnenie:

1965 – 1969 poradca a člen štatistickej komisie, Praha

1967 – 1968 expert OSN pre rozvojové programy, Tunisko

1968 – 1969 tajomník Plánovacej komisie, SLPK. Bratislava

1973 – 1973 hosťujúci profesor v Inštitúte pre plánovanie, Nasr City, Cairo

1974 – 1974 hosťujúci profesor na Alžírskej univerzite, Alžír

1975 – 1975 hosťujúci profesor na Moskovskej Lomonosovej univerzite, Moskva

Kľúčové publikácie:

Laščiak, A. a kol.: Dynamické modely, Bratislava, 1985.

Laščiak, A. a kol.: Optimálne programovanie, Bratislava, 1987 a 1990.

Laščiak, A.: Úvod do ekonomiky SR, Bratislava, 1995.

Laščiak, A.: Ekonomická štatistika, Bratislava, 1965.

Laščiak, A., Chajdiak, J.: Pohľady na ekonomiku Slovenska, Bratislava 1999

Zomrel: 3. 4. 2001 v Bratislave

Prof. Laščiak patril k najvýznamnejším slovenským odborníkom v oblasti ekonómie a modelovania jej stavu, vývoja a optimalizácie. Významne sa podieľal na rozvoji oblasti vedy a výskumu, ale aj na výchove nových vysokoškolsky a vedecky vzdelaných odborníkov. Pamätníci si vysoko cenia

jeho pracovitosť. Široký odborný a ľudský záber umožňoval diskutovať s ním prakticky na ľubovoľnú tému vysoko odborné ekonomické otázky, problémy modelovania a prognózovania, ale aj otázky filozofické, svetonázorové, o hodnotovej orientácii, o aktuálnych politických a geopolitických problémoch Slovenska, Česko-Slovenska a sveta. Zaujímal sa o problémy študentov, učiteľov a vedecko-výskumných pracovníkov a o problémy nášho každodenného života.

Prof. Laščiak bol typ budovateľa. Má významné zásluhy na založení a praktickom fungovaní špecializácie ekonomicko-matematické výpočty (EMV) na Vysokej škole ekonomickej v Bratislave, absolventi ktorej pôsobia ako významní predstavitelia slovenskej politiky, vedy a odbornej praxe. Vo funkcii prorektora pre výstavbu organizoval výstavbu nového areálu Vysokej školy ekonomickej, v súčasnosti Ekonomickej univerzity v Bratislave. Trvale vytváral systém personálneho zabezpečenia Fakulty riadenia VŠE pre jej perspektívne fungovanie. Systematicky vyberal, rozmiestňoval a podporoval vybraných odborníkov pre jednotlivé katedry Fakulty riadenia VŠE.

Prof. Laščiak pôsobil v rámci viacerých spoločensko-ekonomických systémov. Dokázal riešiť reálne problémy ekonomiky, života nezávisle na práve vládnucom politickom systéme. Aktívne presadzoval vlastný pohľad na riešenie problémov, často dokázal presvedčiť o svojom názore vrcholovým predstaviteľom spoločensko-ekonomického systému. Spolupracoval s vedením KSČ a KSS pri budovaní rozvinutého socializmu. Po nežnej revolúcii pôsobil ako expert pre čelných predstaviteľov SNS. Bol funkcionárom a aktívnym účastníkom akcií NEZES.

Bol nositeľom európskych civilizačných hodnôt!

Česť jeho pamiatke! Budeme pokračovať v Tvojom diele Adam Laščiak!

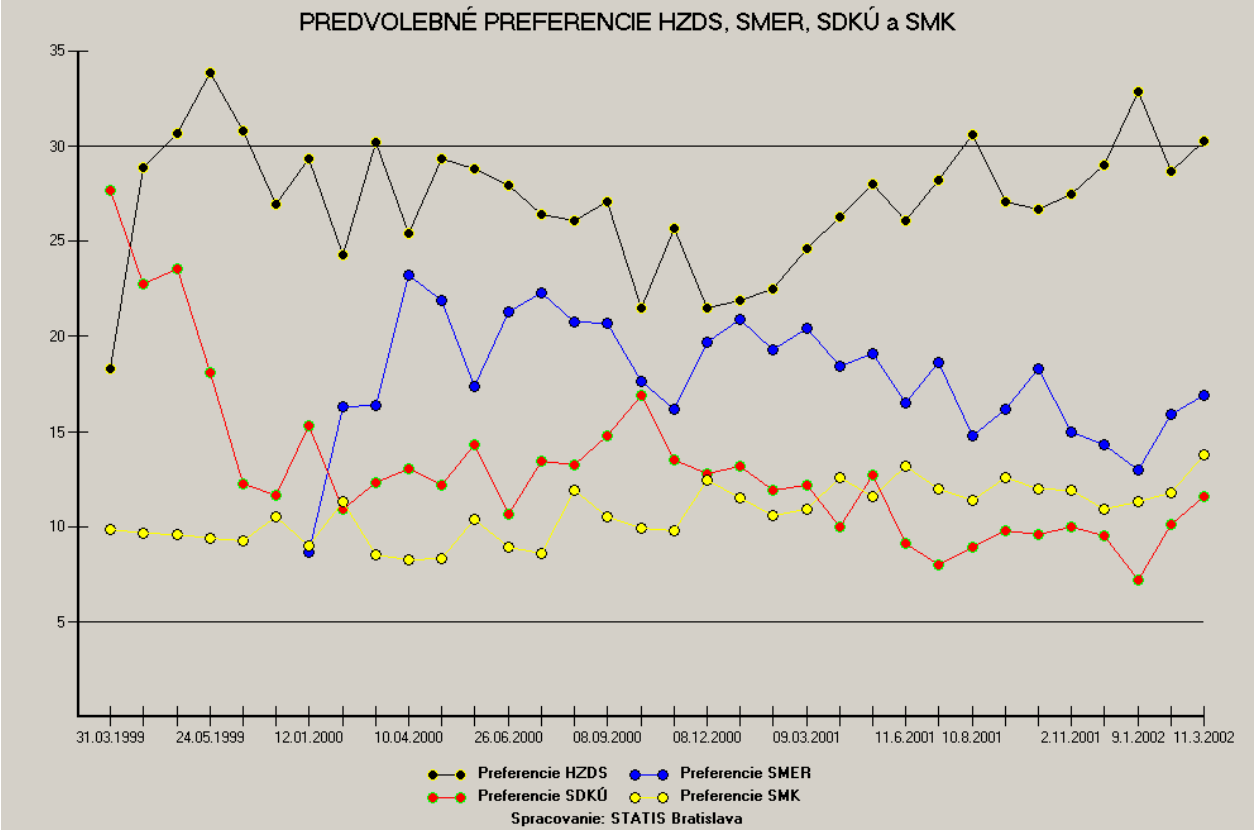
Odkazom pre nás a mladšie generácie štatistikov a ekonómov je jeho odborný a ľudský rozmer.

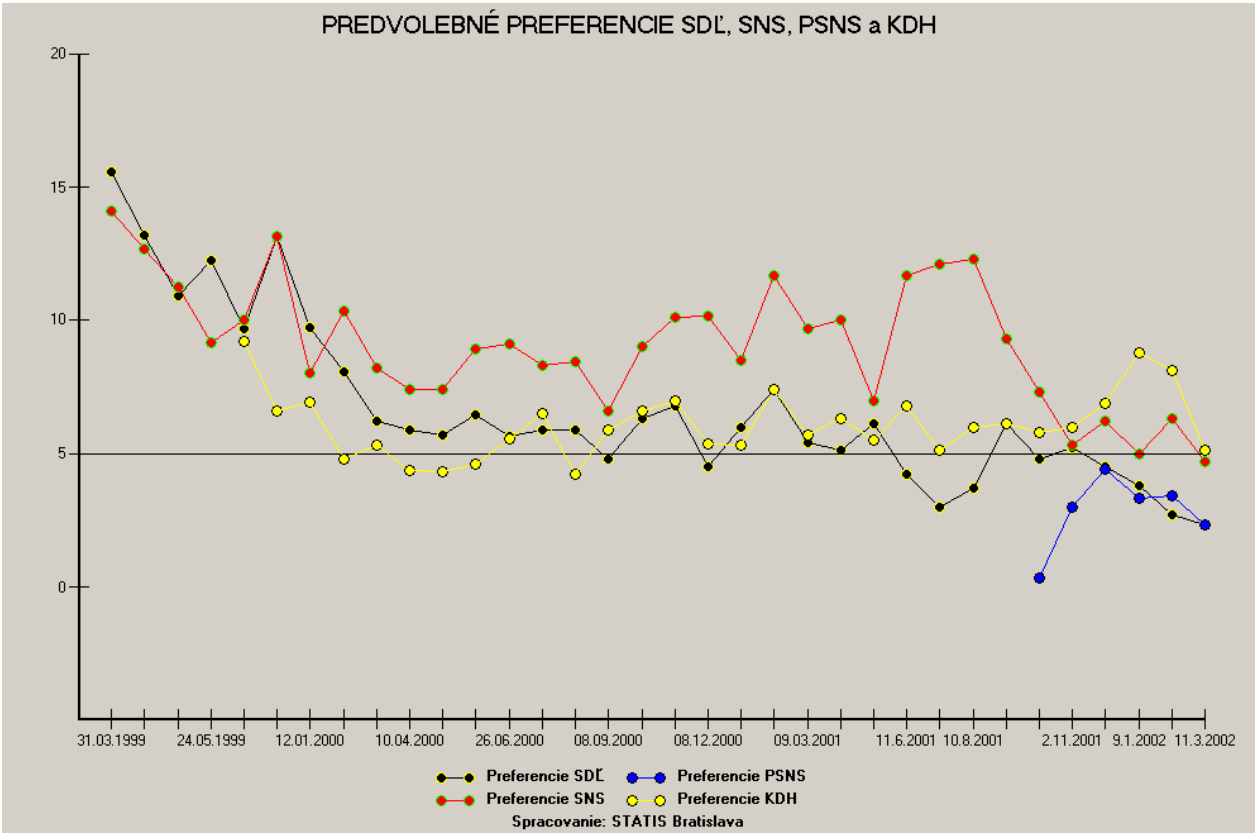
Slovensko sa pripravuje na vstup do Európskej únie. Zavádzanie trhového mechanizmu je veľmi zložitá úloha. Potrebujeme vzdelané kádre. Musíme optimalizovať svoju činnosť!

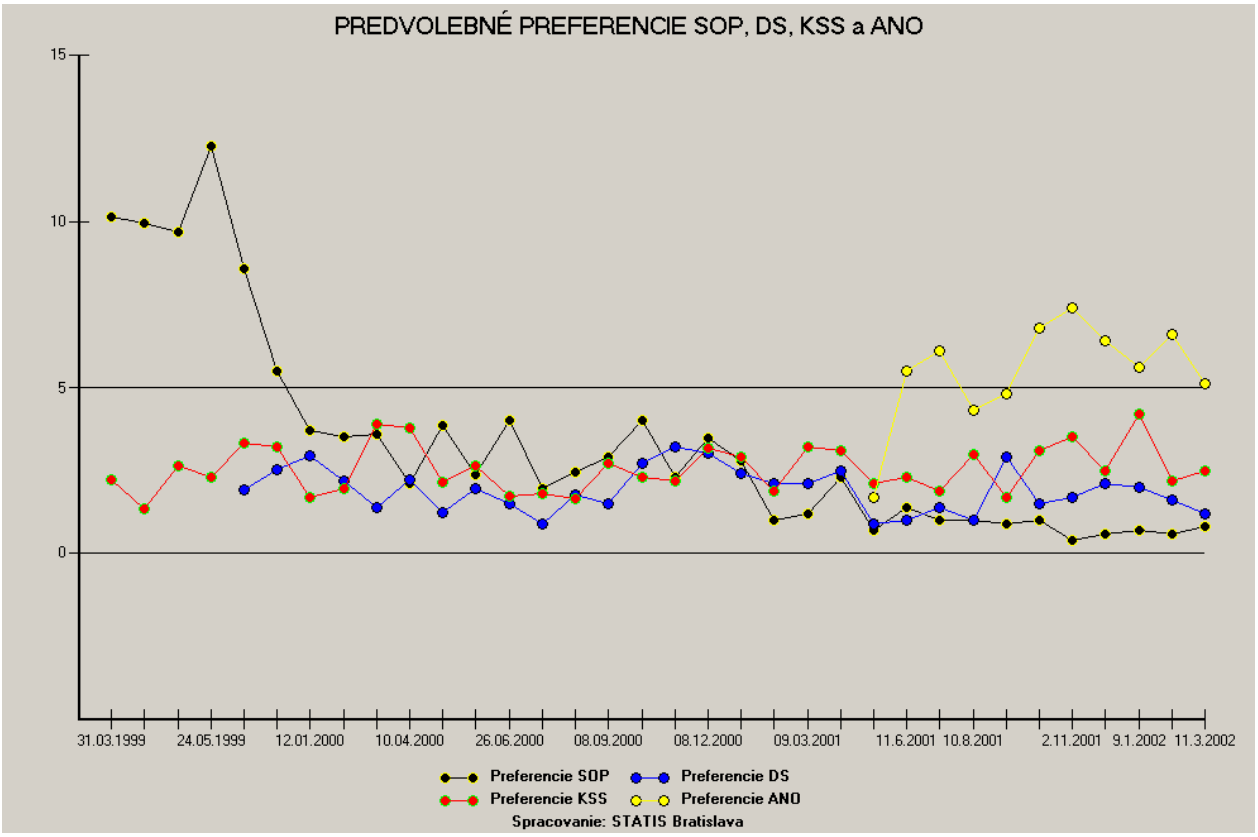
Jozef Chajdiak, Ján Luha

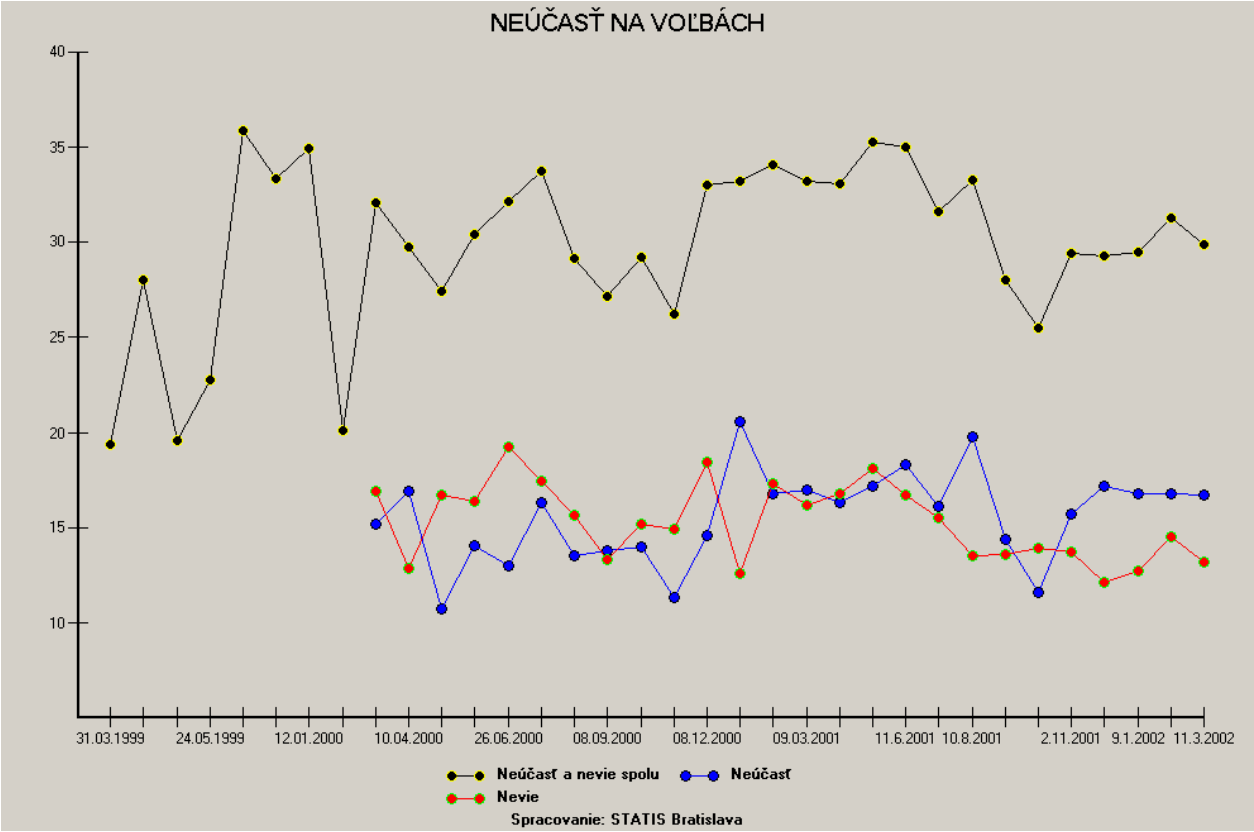
Vývoj predvolebných preferencií podľa ÚVVM ŠÚ SR
Jozef Chajdiak – Ján Luha

Budúci vývoj v určitej miere závisí aj od výsledkov volieb do NR SR na jeseň roku 2002. Čitateľovi ponúkame pohľad na predvolebné preferencie jednotlivých strán od roku 1999 po marcový prieskum v roku 2002.

PREDVOLEBNÉ PREFERENCIE SDĽ, SNS, PSNS a KDH
20
15
10
5
0
31.03.1999
24.05.1999
12.01.2000
10.04.2000
26.06.2000
08.09.2000
08.12.2000
09.03.2001
11.6.2001
10.8.2001
2.11.2001
9.1.2002
11.3.2002
Preferencie SDĽ
Preferencie PSNS
Preferencie SNS
Preferencie KDH
Spracovanie: STATIS Bratislava

PREDVOLEBNÉ PREFERENCIE SOP, DS, KSS a ANO
15
10
5
0
31.03.1999
24.05.1999
12.01.2000
10.04.2000
26.06.2000
08.09.2000
08.12.2000
09.03.2001
11.6.2001
10.8.2001
2.11.2001
9.1.2002
11.3.2002
Preferencie SOP
Preferencie DS
Preferencie KSS
Preferencie ANO
Spracovanie: STATIS Bratislava

NEÚČASŤ NA VOĽBÁCH
40
35
30
25
20
15
10
31.03.1999
24.05.1999
12.01.2000
10.04.2000
26.06.2000
08.09.2000
08.12.2000
09.03.2001
11.6.2001
10.8.2001
2.11.2001
9.1.2002
11.3.2002
Neúčasť a nevie spolu
Neúčasť
Nevie
Spracovanie: STATIS Bratislava

SÚHRN JEDNOTLIVÝCH PROGNÓZ

Štvrťročný objem HDP v mld. Sk s.c. 1995

	Barto	Tóth	Infostat	Ševcovic	Chajdiak
2002q1	166.2	167.0	166.5	166.5	167.8
2002q2	183.4	182.9	183	183.2	183.2
2002q3	185.3	186.6	185.4	182.9	186
2002q4	179.9	181.3	180.3	178.4	180.3
2003q1	172.3	174.2	173		175.5
2003q2	190.3	191.2	190.9		191.4
2003q3	193.5	194.3	193.6		194.5
2003q4	188.8	188.4	188.6		189.1

Tempo rastu ročného objemu HDP v %

Rok	Barto	Tóth	Infostat	Ševcovic	FHI EU	Kozlík	ČSOB	Morvay
2002	3.6	4.1%	3.7	3.7	2,7	3	3.5	4
2003	4.2	4.2%	4.3	4.2	12,2	3.5	3.8	3.7
2004	4.9	5.0%	4.9	4.4	-6,5	3.5	4.5	3.9
2005	5.2	5.5%	5.5	4.6	-0,6	4	5	4.2

Saldo bežného účtu platobnej bilancie v mld. Sk

Rok	Barto	Tóth	Infostat	Ševcovic	FHI EU	Kozlík	ČSOB	Morvay
2002	-77.0	-86.6	-87.0	-81.2	-79,6	80	-7.70%	-93.9
2003	-53.1	-69.8	-84.2	-63.5	-89,4	50	-6%	-79.5
2004	-52.9	-64.2	-79.9	-56.3	-159,5	30	-4.20%	-105.3
2005	-45.9	-74.9	-76.5	-45.3	-175,8	40	-4%	-115.3
							% z HDP	

Vývoj medziročnej inflácie v %

Rok	Barto	Tóth	Infostat	Ševcovic	FHI EU	Kozlík	ČSOB	Morvay
2002	4.4	4.7%	3.9	4.2	4,1	8	4.6	4.2
2003	6.5	6.4%	6.7	7.0	8,7	10	6	5.5
2004	5.3	5.1%	5.3	5.2	3,8	10	5.1	5
2005	4.6	4.8%	4.3	4.5	2,8	10	4.5	4.8
		dec/dec						

OBSAH

Mach Peter: Úvod 3

Chajdiak Jozef: Vývoj hospodárstva SR do marca 2002 4

Ševcovic Peter: Výhľad menového a makroekonomického vývoja do roku 2005 12

Haluška Ján – Olexa Michal: Makroekonomická prognóza vývoja ekonomiky SR v rokoch 2002 až 2005 17

Dufek Petr – Gábriš Marek: Hrubý domáci produkt a bežný účet platobnej bilancie očami analytikov ČSOB 20

Morvay Karol: Ekonomický rast a vonkajšia rovnováha sa v ekonomike SR ešte stále navzájom vylučujú 22

Chajdiak Jozef – Ištvániková Adriana – Szomolány Karol: Prognóza makroekonomického vývoja v SR do roku 2005 na báze modelu PES0202 27

Chajdiak Jozef: Krátkodobá prognóza štvrťročného objemu HDP 32

Tóth Ján: Prognóza HDP a bežného účtu 35

Bezáková Valéria: Ako vníma ekonomickú situáciu na Slovensku spotrebiteľ 37

Chajdiak Jozef – Luha Ján: Pohľady na ekonomiku Slovenska 2001 42
Chajdiak Jozef – Luha Ján: Za profesorom Adamom Lačšiakom 46
Chajdiak Jozef – Luha Ján: Vývoj predvolebných preferencií podľa ÚVVM ŠÚ SR 50

Súhrn jednotlivých prognóz 53